

گزارش نامه داخلی
دفتري مرجع عالیقدر
حضرت آیت الله العظمی صانعی (مدظله العالی)
سه شنبه ۱ اردیبهشت ۱۳۸۸ - ۲۵ ربیع الثانی ۱۴۳۰ - ۲۱ آوریل ۲۰۰۹
سال اول / شماره ۱۶/۱ صفحه
www.saanei.org & istifta@saanei.org

در جستجوی فقه امروز

گزارشی از نظریات و زندگی
آیت الله العظمی صانعی
میثم محمدی

۶

حاکمیت دینی، آزادی،

عدالت و امنیت

سخنرانی حجت الاسلام و
المسلمین هادی غفاری در شیراز

۱۰

لزوم رفع اشکال تبعیض علیه زنان

محمد مشفق

۱۱۴

پیامبر اکرم (ص) علیه وآله
بهترین کارها سه چیز است، تواضع
به هنگام توانگری، گذشت در وقت
قدرت و بخشش بی منت
عشی عشریه ص ۸۹

بازنگری مفهوم ربا

در اسلام
دکتر نیکو گلرین

۹

یادداشت سردبیر

منشور صفیر

صفیر، بازتاب نگرشها، تحلیلها و گفتارهایی است که باید در چارچوبی منظم و دقیق انعکاس یابد و در قامت یک نشریه رسمی و ژورنالیستی! منتشر شود، اما صد افسوس که ما بدون داشتن چنین سرمایه ای می خواهیم به طرح و نقد اندیشه ها رو آوریم. آنچه باعث شده صفیر در گردونه انتشار قرار گیرد و بازتاب تحقیقا و پژوهشهای جدید شود، حضور جدی اندیشمندان است که همراه با دیگر محققان حوزه، آثار متناهی در حوزه فقه و فقهات منتشر ساخته و با امکانات بسیار اندک، به پژوهشهای نوین در عرصه فقه پژوهی و حفظ میراث ماندگار تراث اسلامی دست یازیده اند. انتشار آثار گرانسنگی چون: تعلیق بر عروه الوثقی، هدایه الناسکین، مصباح المقلدین، مصابیح الاحکام، دلیل الناسک، مجمع الفائدة والبرهان، شهادت المراه فی الاسلام، فقه و زندگی، همراه با آفتاب و دهها کتاب به زبان فارسی که مورد تحسین پژوهشگران و محققین گرانقدر حوزه و دانشگاه قرار گرفته، خود نمونه ای از یک فعالیت پرثمر در حوزه اندیشه است که باید در یک نشریه انعکاس یابد.

صفیر می کوشد تا با انتشار افکار یک مرجع دینی و حتی ناقدان منصف در رشد و ارتقاء سطح فکری و فرهنگی بی تاثیر نباشد و حتی معتقدیم می تواند مدخل نوینی را در حوزه علوم انسانی بگشاید.

ادامه در صفحه ۵

یادداشتی از حضرت آیت الله العظمی صانعی (مدظله العالی) پیرامون

شخصیت همسر حضرت امام خمینی (سلام الله علیه)

همسر امام نقش بزرگی در تحقق انقلاب اسلامی داشت

بررسی و تحلیل شخصیت زن در فرهنگ اسلامی و مخصوصا بانوانی که نقش بزرگی در تاریخ اسلام داشته اند و از جایگاه و منزلت خاصی برخوردار بوده اند و حس مسولیت آنها زبائند خاص و عام است، بسیار سخت و طاقت فرساست و گاهی انسان عاجز از این است که بتواند به خوبی از تحلیل و تبیین آن برآید.

سخن گفتن در باره همسر محترم امام امت (سلام الله علیه)

ادامه در صفحه ۳

حضرت آیت الله العظمی صانعی خطاب به مهندس موسوی: شما حاصل عمر امام در سیاست و جامعه هستید

به گزارش خبرنگار صغیر مهندس میر حسین موسوی، نخست وزیر دوران دفاع مقدس و کاندیدای انتخابات دهمین دوره ریاست جمهوری، صبح امروز با حضور در بیت حضرت آیت الله العظمی صانعی با معظم له دیدار و گفت و گو کرد. در این دیدار که باحضور تعداد زیادی از خبرنگاران

اندیشه امام به قیمت شلاق و زندان و کشته شدن افراد بسیاری به دست آمده است، فرمودند: "در همه حال باید عظمت امام، نام امام و اندیشه امام را حفظ کنیم. این گونه نباشد که امام را با دیگران مقایسه کنیم و شأن امام را پایین بیاوریم که این امر، بزرگترین خیانت به امام و انقلاب و اسلام است کما این که

احترام به امام، بزرگترین خدمت به امام و انقلاب است و معتقدم نام امام را با عظمت بردن عبادت است. من بعد از رحلت امام (سلام الله علیه) احترام و قدردانی فوق العاده به امام و اندیشه امام (سلام الله علیه) را با تمام وجود حفظ کرده ام و در اولین جلسه بعد از رحلت ایشان تعبیر "سلام الله علیه" را در مورد امام به کار بردم اگر چه باعث تعجب برخی ها شد.

رسانه های جمعی برگزار شد، حضرت آیت الله العظمی صانعی خطاب به مهندس موسوی فرمودند: شما امروز حاصل عمر امام در سیاست و تدبیر امور جامعه هستید و به حسب وظیفه وارد صحنه انتخابات شده اید و انجام وظیفه بر اساس اندیشه امام (ع) پیروزی است. شاگرد مبرز و اندیشمند امام امت با بیان این که حفظ عظمت نام امام و

این مرجع عالیقدر در بخش دیگری از سخنان خود خطاب به مهندس موسوی و با اشاره به گرانی و تورم موجود در جامعه فرمودند: گرانی امروز دارد ملت را بیچاره میکند و اگر چه در پرتو انقلاب امام، این نظام خدمات قابل توجهی به مردم کرده و مردم به سمت رفاه می روند، اما توجه داشته باشید که ما جمهوری اسلامی نیاوردیم که نان را گران کنیم، جمهوری اسلامی آمد تا تولید را زیاد کند و مملکت را خودکفا کند، این خلاف نظر اسلام است که مردم را گدا بار بیاوریم و مردم را زیر دست خود قرار دهیم.

ایشان با بیان اینکه کمک به مردم در موارد خاص و ضروری است، فرمودند: "چرا در حالی که در مملکت کارشناسان خبره اقتصادی و برجسته ای وجود دارد، ما بیاییم کار را بدون نظر آنها انجام بدهیم و بعد داخل آن بمانیم و نتوانیم آن را حل کنیم."

آیت الله صانعی افزودند: نمی گویم سوء نیتی وجود دارد، اما گرانی را باید با فکر و نظر کارشناسان حل کرد.

ایشان در بخش دیگری از سخنانشان با اشاره به خطر رواج تحجر گرایی و آسیب های جدی که از جانب آن،

متوجه نظام و انقلاب می شود فرمودند: "همگان وظیفه داریم جلوی تحجر گرایی و عوام فریبی را بگیریم عوام فریبی که امام را به خانه برد و به انزوا می کشاند و اجازه نمی داد امام به عنوان یک فقیه به جامعه آن روز شناسانده شود و آن گونه به امام حمله می کردند که اگر نبود حمایت های همسر امام از این مرد بزرگ، نمی دانم که آیا امام (سلام الله علیه) می توانست حرکت خود را ادامه بدهد یا خیر؟"

بی تردید، در حال حاضر پرداختن به سیره و روش امام خمینی و باز تاب اندیشه های فقهی و سیاسی ایشان برای نسل جوان، آن هم از زبان و قلم فقهی نواندیش که هم شاگرد بلا فصل امام بوده و هم بیش از هفت سال، در بیت ایشان حضور داشته، می تواند از تحریفات تاریخی فراوانی نسبت به امام و انقلاب جلوگیری نماید. آنچه در ذیل می آید بخشی از خاطرات حضرت آیت الله العظمی صانعی در باره بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران می باشد که می تواند گوشه ای از تاریخ معاصر ایران باشد. هر چند به برخی از آن گفته ها که مجال انتشار ندارند، اشاره ای کوتاه می نمایم. به عنوان نمونه ایشان در ۱۱/۳/۷۱ (پایان درس نکاح و جلسه ۱۰۹) به مظلومیت امام اشاره کرده و تأکید می کنند که دشمنان امام و انقلاب در پی آن هستند که چهره آن شخصیت ارزشمند جهان اسلام را مخدوش نمایند. ایشان معتقدند که دشمن آرام و قرار ندارد و این انتقامها، انتقام های بدریه و حنفیه است و حتی می خواهند با اهداف ایشان (امام) نیز مخالفت کنند و تفسیرهای متضاد با اندیشه علوی و پاک ایشان ارائه دهند.

در تاریخ ۱۲/۳/۷۶ (بحث ارث و جلسه ۱۵۹) بر مثنی و منش آزادخواهی امام انگشت می گذارند و می فرمایند: امام بهترین آزادی ها را برای امت آورد و هیچگاه مردم را به شرکت در انتخابات ملزم نساخت، چرا که الزام را خلاف آزادی مردم می دانستند، بلکه حضور آنها را به عنوان وظیفه شرعی گوشزد می کردند.

مثنی و راه تفکر امام این بود که به پا برهنه ها و مستضعفان برسید و به آنها ارزش بدهید و محرومیت زدایی کنید. جمهوری اسلامی نظامی است که با رأی اکثریت مردم اداره می شود، در غیر این صورت جمهوری نیست و آن نظامی که فقها به آن رأی دادند نمی باشد.

در جلسه ۴۹۵ و در پایان درس مکاسب بیع، می فرمایند: امام انقلابش را از خرد جامعه آغاز کرد و آنها را رشد داد. آن روزها می گفتند فرمان یزدان چو فرمان شاه، و صلاح مملکت خویش خسروان دانند و... اینها یک فرهنگ بود. یعنی اینکه تنها شاه و از ما بهتران همه کاره هستند و مردم هیچ کاره اند. امام آمد این فرهنگ را تغییر داد و فرمود: مردم همه کاره و تصمیم گیرنده هستند. امام علاوه بر مسائل اجتماعی و سیاسی، خرد و اندیشه در فقه، اصول، عرفان و فلسفه را نیز ارتقاء داد. بیاییم خدمتی را که امام به خرد انسانها، خرد فردی و جمعی کرد پاس بداریم و عقلانیت تشیع را بسط دهیم."

یادداشتی از حضرت آیت الله العظمی صانعی (مدظله العالی) پیرامون شخصیت همسر حضرت امام خمینی (سلام الله)

همسر امام نقش بزرگی در تحقق انقلاب اسلامی داشت

ادامه از صفحه ۱

به عبارت دیگر بعضی از بزرگان اهل تحقیق معتقد هستند که ارتباط و تناسب تکوینی بین الفاظ ومعانی در جهان خلقت و آفرینش به اراده خدای متعال بوجود می آید و طبیعی است که نباید این گونه مبانی را انکار کرد و با آن به مبارزه غیر صحیح پرداخت. چون نادرست دانستن و ارائه نظر جزمی بر باطل بودن آن، گویای دشمنی با علم است و این از جهل و نادانی سرچشمه می گیرد که انسان عدو لَمَّا جهله. این چند جمله را برای اثبات سخنم بیان داشته وگرنه تفصیل بحث را باید در کتب تحقیقی محققین و علمای بزرگ جستجو کرد و از حوصله این مقام خارج می باشد.

به هر حال نامگذاری آن مرحومه به "خدیجه" نزدیک به یک قرن پیش - که نه سخنی از امام، انقلاب، عرفان و فقاہتتش بود و نه خبری از صفات برجسته او - صورت گرفته که دلیل و شاهی قوی بر آن جمله و آن مبنایی است که ذکر کردم. برای روشن شدن این مهم باید به زندگی حضرت خدیجه کبری همسر بزرگوار رسول گرامی اسلام مراجعه کرد. ما در زندگی این شخصیت جهان اسلام می بینیم که او سهم به سزایی در رابطه با اهداف بزرگ پیامبر اسلام داشته و از اول زندگی تا آخرین لحظه حیات مبارکش از هیچ گونه کمک و فداکاری در ابعاد مختلف کوتاهی نکرده است. مقام و منزلت حضرت خدیجه (سلام الله علیها) تا آنجا بالا می رود که هیچگاه جبرئیل امین بر رسول خدا نازل نمی گردید مگر آن که قبل از هر سخنی سلام خداوند را به خدیجه ابلاغ نماید.

ما تا حدودی نمونه این فداکاری را در همسر امام امت نیز می یابیم و از این طریق به همان ارتباط تکوینی و واقعی بی می بریم و بر تأثیر الهی نام خدیجه در

ارتباط با فداکاری، صبر و سکن بودن آن بانو، نسبت به امام امت فرزند همان رسول الله شاهد هستیم. چگونه چنین نباشد و حال آنکه خدیجه

فقهی ای شود که بتواند در آینده پاسخ گوی نیازهای جامعه امروز و روزهای آینده بشریت گردد. تحمل و صبر ایشان در دوران نهضت حسینی امام خمینی و

مردم عدالتخواه جهان را بدرقه راه خود کرد، تا با آرامش بیشتری به دیدار همسر و دو فرزند عالم و متقی اش بشتابد؛ او که تحقیقاً حشر با حضرت خدیجه کبری و

تقوی (رحمه الله علیها) در طول زندگی مشترکش، که به بیش از هفتاد سال می رسد، برای خمینی کبیر و آن فقیه و عارف وارسته به جز سکن و وسیله آرامش نبوده است و امیدواریم زندگی این بانوی محترم سرمشقی برای تمام بانوان آزادی خواه گردد. او که همه مشکلات و سختی های زندگی اجتماعی، سیاسی همسرش را درک کرد و آن را با تمام وجود تحمل نمود و به یاری وی پرداخت و حتی گاهی دیده شده که تهییج کننده فعالیت های او نیز می گردد.

سرکار خانم تقوی امام رادر اوایل زندگی و در رابطه با تحقیقات عرفانی و هدایت اخلاقی همراهی می کند و باعث می گردد تحقیقات فقهی و اصولی ایشان پدیدار گردد و بنیان گذار پایه های

انقلاب و رهبری اش نیز بر هیچ کس پوشیده نیست. این مقاومت ها با مشکلات و زحمت های طاقت فرسا همراه بوده است... و اینک وی با این کوله بار سنگین عشق و محبت و ایثار به ندای حق لبیک گفت و سلام همه مردان و زنان مسلمان و همه افراد وارسته و آزاده و

دخترش فاطمه زهرا (سلام الله علیها) بانوی دو دنیا را نیز خواهد داشت. امیدواریم خدای متعال وی را - که در همه حال برای امام امت، آرامش، استقامت و پیروزی را به دنبال آورد - مورد رحمت و اسعء خویش قرار دهد و برای تمام زنان اسوه بگرداند تا همه به این درجه از معرفت و آگاهی برسند که آن ها هم می توانند دوشادوش مردان هم به حقوق فردی و اجتماعی خود برسند و هم هدایتگر انسان هایی باشند که تاریخ به وجودشان افتخار میکند و باعث تداوم انقلاب های مردمی - اسلامی در سراسر جهان شوند و شاهد افق های روشن و باعظمت فقه پویای اسلامی و حاکمیت مردم بر سرنوشت خود و رسیدن انسان ها، مخصوصاً زنان و بانوان، به همه حقوقشان باشند ان شاء الله تعالی.

تحمل و صبر ایشان در دوران نهضت امام خمینی و انقلاب و رهبری اش نیز بر هیچ کس پوشیده نیست. این مقاومت ها با مشکلات و زحمت های طاقت فرسا همراه بوده است. خدای متعال وی را - که در همه حال برای امام امت، آرامش، استقامت و پیروزی را به دنبال آورد - مورد رحمت و اسعء خویش قرار دهد و برای تمام زنان اسوه بگرداند.

انتشارات میثم تمار

ناشر آثار حضرت آیت الله العظمی صانعی

(مدظله العالی)

به گزارش خبرنگار سفیر انتشارات میثم تمار توانسته تاکنون قریب به چهل جلد از آثار قلمی و فکری (عربی - فارسی)

مرجعیت متفکر جهان تشیع حضرت آیت الله العظمی صانعی (مدظله العالی) را که هر کدام بیش از چندین بار و در تیراژهای

متفاوت و قابل توجه به چاپ رساند که آنچه در ذیل می آید گزارشی از چاپ این آثار می باشد.

معرفی انتشارات میثم تمار

موسسه انتشارات میثم تمار با هدف خدمت رسانی به شیفتگان حوزه علم و ادب و فرهنگ، و ترویج و تشویق جامعه علمی و فرهنگی کشور به کتاب و کتابخوانی به سال ۱۳۷۴ به جمع بزرگ ناشران نشر، و حافظان قلمدان اندیشه و فکر پیوست تا که توشه ای را از میدان پر افتخار دین و دولت قلم برداشته و به علاقه مندان عرصه های دانش و پژوهش تقدیم نماید.

باری این انتشارات در بین اعضای خانواده بزرگ تحقیق و چاپ و نشر، عضو کوچکی است، اما پرتلاش و افتخار آفرین در طول یک دهه، آثار و کتب ارزشمند علمی و تحقیقاتی خود را در زمینه های دینی و مذهبی، و همچنین فقهی و اجتماعی در بیش از پنجاه اثر به زیور طبع آراسته و به جامعه ادب و فرهنگ دوست، عرضه نموده است.

این مؤسسه انتشاراتی با رویکرد نو، و با توجه به آموزه های کوثر زلال ناب ترین علوم و معارف الهی و آسمانی، با هدف بستر سازی معنوی و محتوایی با ساز و کارهای مناسب در فرهنگ و ادب، و با یاری گرفتن از غنی ترین سرمایه های مکتب انسان ساز اسلام، و همچنین الگو گرفتن از پیشگامان وادی علم و معرفت، محور فعالیت خود را بر دو پایه استوار ساخته:

۱. تحقیق و چاپ و نشر آثار و کتبی که در غنای فرهنگی و معنوی، و همچنین اخلاقی عامه مردم مؤثر بوده است.

۲. تدوین و چاپ و نشر آثار و کتب حضرت آیت الله العظمی صانعی (مد ظله) بعنوان فقیه وارسته و روشن بین که در مکتب فقهی حضرت امام خمینی سلام الله علیه تلمذ و رشد یافته و اینک سالهاست که در حوزه علم و فقه همراه با تدریس و تعلیم و شاگرد پروری، اندیشه های فقهی و فقهاتی خود را به زیور قلم آراسته نموده است.

انتشارات میثم تمار با کادر مجرب به خدمت گرفته در برنامه چاپ و نشر خود، اهتمام دارد که از دستاوردهایی سود جوید که در حوزه فرهنگ به ژرف نگری و حریت و نوآوری و تولید نو در علم، و همچنین شناخت درست و کافی از موضوعات و جریانات حاکم بر دنیای روز، از جایگاهی برتر، و ارزش فزون تری برخوردار باشند.

در میان این همه، لطف یزدان را به دیده منت نهیم و بر آن شاکریم که: لَنْ شُكْرُكُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ.

نام کتاب	تیراژ تاکنون چاپ شده	تیراژ تاکنون چاپ شده	نام کتاب	تیراژ تاکنون چاپ شده	تیراژ تاکنون چاپ شده
۱ احکام بانوان	۲۰	۲۶	مجمع المسائل (۳ جلدی)	۲	۴۰۰۰ جلد
۲ استفتانات پزشکی	۱۲	۲۷	منتخب الاحکام	۶	۱۲۰۰۰ جلد
۳ احکام نوجوانان	۲۱	۲۸	منتخب اعمال و مناسک حج	۱	۳۰۰۰ جلد
۴ توضیح المسائل (رساله)	۵۶	۲۹	شهادت زن در اسلام	۴	۱۲۰۰۰ جلد
۵ فقه و زندگی (۱) ربای تولیدی (فارسی)	۹	۳۰	مصباح المقلدین (عربی)	۲	۴۰۰۰ جلد
۶ فقه و زندگی (۲) برابری قصاص (فارسی)	۸	۳۱	منتخب الاحکام (عربی)	۲	۲۰۰۰ جلد
۷ فقه و زندگی (۳) ربای تولیدی (فارسی)	۶	۳۲	کتاب الطلاق (عربی)	۳	۴۵۰۰ جلد
۸ فقه و زندگی (۴) قیمومت مادر (فارسی)	۶	۳۳	التعلیقہ علی عروہ الوثقی (۴ جلدی عربی)	۳	۶۰۰۰ جلد
۹ فقه و زندگی (۵) ارث زن از شوهر (فارسی)	۶	۳۴	هدایه الناسکین (عربی)	۱	۲۰۰۰ جلد
۱۰ فقه و زندگی (۶) قمار و مسابقات (فارسی)	۵	۳۵	مناسک الحج (عربی)	۱	۱۰۰۰ جلد
۱۱ فقه و زندگی (۷) بلوغ دختران (فارسی)	۵	۳۶	شهادت المراه فی الاسلام	۱	۲۰۰۰ جلد
۱۲ فقه و زندگی (۸) وجوب طلاق خلع (فارسی)	۵	۳۷	رساله فی الربا	۱	۱۰۰۰ جلد
۱۳ فقه و زندگی (۹) ارث غیر مسلمان از مسلمان (فارسی)	۳	۳۸	سلسله الفقه المعاصر (۱) الربا الاستثنائی	۲	۴۰۰۰ جلد
۱۴ فقه و زندگی (۱۰) کتابهای گمراه کننده (فارسی)	۳	۳۹	سلسله الفقه المعاصر (۲) مساواه الرجل و المراه و غیره فی القصاص	۲	۴۰۰۰ جلد
۱۵ چکیده اندیشه ها	۳	۴۰	سلسله الفقه المعاصر (۳) مساواه الادیه الرجل و المراه و المسلم و الکافر	۲	۴۰۰۰ جلد
۱۶ مناسک حج	۸	۴۱	سلسله الفقه المعاصر (۴) قیمومه الام	۲	۴۰۰۰ جلد
۱۷ همراه با آفتاب	۲	۴۲	سلسله الفقه المعاصر (۵) ارث الزوجه من الرجل فی صورہ الانحصار	۲	۴۰۰۰ جلد
۱۸ عقل و عاطفه در نهضت عاشورا	۱	۴۳	سلسله الفقه المعاصر (۶) القمار، المسابقات، التسلیه	۲	۴۰۰۰ جلد
۱۹ احکام عمره مفرده (جیبی)	۴	۴۴	سلسله الفقه المعاصر (۷) بلوغ البنات	۲	۴۰۰۰ جلد
۲۰ دلیل الناسک (عربی)	۱	۴۵	سلسله الفقه المعاصر (۸) وجوب طلاق الخلع علی الرجل	۲	۴۰۰۰ جلد
۲۱ لباب الالباب	۱	۴۶	سلسله الفقه المعاصر (۹) ارث غیر المسلم من المسلم	۲	۴۰۰۰ جلد
۲۲ مصابیح الاحکام (۲ جلدی)	۱	۴۷	سلسله الفقه المعاصر (۱۰) کتب الضلال	۲	۴۰۰۰ جلد
۲۳ مجمع الفائده و البرهان	۱				
۲۴ استفتانات قضایی (۲ جلدی)	۳				
۲۵ مجمع المسائل (۲ جلدی)	۷				

شما حاصل عمر امام در سیاست و جامعه هستید

باید به تقویت اسلام آزادی خواه پرداخت

حضرت آیت الله العظمی صناعی پس از استماع سخنان اعضای انجمن اسلامی دانشجویان دانشگاه کاشان فرمودند: از طرف خود و شما این روز را به حضرت ولی عصر تسلیت می گوئیم. ایشان در ادامه تمام نظرات دانشجویان راجع به محدودیت هایی که در کشور و دانشگاه وجود دارد را نوعی وحدت در عین کثرت دانستند و با اشاره به هزینه هایی که حضرت امام خمینی (س) در راه انقلاب دادند فرمودند: باید هزینه بپردازیم.

ایشان حتی با اشاره به شرایط موجود در زمان امام حسن عسکری (ع) که به دلیل شرایط امنیتی آن زمان حتی در باب جواب احکام شرعی مردم نیز بیم داشتند دانشجویان را حتی از شرایط بدتر از این نیز آگاه فرمودند: و بر آمادگی برای پرداخت هزینه و استقامت تکیه نمودند. معظم له خاطره ای نیز از مبارزات حضرت امام نقل فرمود که حتی در شرایطی که امام در تبعید بودند قبض تلفن آقا را با اسم خمینی صادر نمی نمودند و گاه آن را با 'خ' و بعد ها به اسم موسوی صادر کردند.

ایشان فرمودند: استقامت به معنای عقب گرد نیست. حداقل آن است نسبت به کسانی که دشمن اسلام و آزادی خواهی هستند تملق نگوئیم. ما باید اسلام آزادی خواه را زنده نگه داریم. ایشان بر استفاده از روش های جدید تاکید فرمودند و افزودند همان جوری که اینان دارند کارهایی علیه اسلام، علیه استقلال و آزادی و جمهوری اسلامی انجام می دهند شما هم باید مثل خودشان مبارزه کنید.

انتخابات تنها راهی است که می تواند یک مقدار از این [فضای] امنیتی را کم کند چرا که فضای انتخابات بی اثر نیست و مطمئن باشید هر چه فشار را بیشتر کنند وقتی فشار تمام شد، ان مع العسر یسرا می شود انشاءالله.. در پایان معظم له به سئوالات طرح شده پاسخ دادند.

ادامه از صفحه ۲

این مرجع عالی قدر هم چنین در ادامه با اشاره به انتخابات ریاست جمهوری آتی خطاب به مهندس موسوی فرمودند: مسائل و مشکلات را شفاف با مردم در میان بگذارید؛ چرا که همه چیز در این نظام از آن مردم است و مردم صاحب اختیارند و میزان هم رأی ملت است و هیچ فرد و مقامی در این مملکت و نظام بدون رأی مردم، نه تنها مقبولیت ندارد بلکه مشروعیت الهی ندارد و تصرفات او حرام است.

آیت الله صناعی افزودند: جمهوری یعنی توده مردم و این توده باید در صحنه باشد و مسئولان نظام وظیفه دارند که از آرای مردم صیانت نمایند؛ چرا که آرای مردم امانت است. این مرجع عالی قدر با بیان حدیثی از امام سجاد (علیه السلام) که می فرمایند: خداوند همه گناهان را می آمرزد جز ترک تقیه و تضییع حقوق مردم فرمودند: آرای مردم حقوق مردم است و باید حفظ شود.

ایشان با بیان این که اختلاف سلیقه ها

را نباید پای اصل نظام گذاشت فرمودند: باید ظرفیت ها را بالا برد این چه تفکری است که تا یکی سخنی می گوید، می گویند علیه امنیت حرف زده است، مگر امنیت مملکت بازیچه است که با حرف بنده و امثال بنده و صدها روزنامه و مجله بخواید از بین برود؟ لذا معتقدم به جای این که برخی جرم های کوچک را بزرگ کنیم، بهتر است ظرفیت ها را بالا ببریم.

ایشان در پایان ضمن آرزوی موفقیت برای مهندس موسوی فرمودند: خدا با همه آن هایی است که به حسب وظیفه کار می کنند.

شایان ذکر است در ابتدای این دیدار مهندس موسوی ضمن ابراز خرسندی از دیدار با حضرت آیت الله العظمی صناعی گفت: یکی از چیزهایی که امام در این مملکت پایه گذاری کرد، حکومت مبتنی بر قانون بود و معتقدم اگر این چارچوب حفظ شود، اصل نظام حفظ خواهد شد. وی گفت: امام قواعدی را پایه گذاری کرد که مبنای حرکت جمعی مردم و

گرهگشای مشکلات بود. مهندس موسوی خطاب به حضرت آیت الله العظمی صناعی گفتند: شما مرجعی عالی قدر هستید که من از سابق به شما ارادت داشته ام و دارم. موسوی افزود: مرجعیت به دلیل سابقه تاریخی و خوشنامی و استقلالی که دارد، یک نیروی تعیین کننده است. پشتیبانی مرجعیت از جریان سالم انتخابات و همه حرکت هایی که جهت خیری در آن هست می تواند بسیار مؤثر باشد.

وی افزود: اگر چه نگرانی هایی در خصوص صیانت از آرای مردم و انتخابات رقابتی و منصفانه وجود دارد، اما در عین حال ما با توکل بر خدا و کمک صاحبان فکر و اندیشه و حمایت های مردم کار خود را به پیش می بریم.

وی با اشاره به مشکلات موجود جامعه، اظهار داشت: وجود این مشکلات مرا به این نتیجه رساند که نمی توانم در این دوره ساکت باشم، و اگر به فضای موجود انتقاد نداشتم وارد صحنه نمی شدم.

منشور صغیر

ادامه از صفحه ۱

ما در نظامی زیست می کنیم که همگان خود را جزیی از ارکان آن می دانیم پس شایسته است که با عینیت بخشیدن به شعارهای انقلاب اسلامی، به تحدید آزادی های مصرح در قانون اساسی نپردازیم و شاهد رشد بیش از پیش افکار و اندیشه و نقد و بازتاب جهانی آن باشیم.

بگذریم. گفتیم که صغیر می خواهد در راستای اطلاع رسانی به علاقه مندان مرجعیت شیعه منتشر شود، اما این بدین معنا نیست که از طرح نظرات موافق و مخالف پرهیز داشته باشیم.

صغیر، صغیر تمام انسانهای آزاده و متفکری است که بدون دخالت سیاست در اندیشه به بازپروری و نقد می اندیشد و امید آن دارد که صاحبان قلم و مروجان آگاهی، با این وسیله به نهادینه

کردن فقهی پردازنده قدرت حاکمیت را در درون خود دارد و رابطه حقیقی شرع و مردم را عینیت می بخشد. صغیر می تواند ضمن معرفی آثار گرانسنگ فرهیختگان حوزه و دانشگاه و گزارشی از وضعیت موجود کتاب، در نقد و پالایش آثار منتشر شده نیز پیشتاژ باشد و کتاب خوب را به مردم معرفی کند.

صغیر می تواند با طرح دیدگاههای مکاتب فکری دیگر، مخصوصا ادیان الهی به انعکاس آنها بپردازد و با نقد و بررسی آن، به تحلیل و تبیین آنها رو آورد.

در نهایت صغیر می تواند در سیر تدوین اندیشه های سترگ مرجعیت نو اندیش شیعه همراه با نقش آفرینی عالمان دینی، و نو اندیشان مسلمان نقش مثبتی را ایفا کند و به شبهات جدید نسل

جوان با رویکردهای نوین در دین پژوهی بپردازد. ما ضمن آسیب شناسی مباحث مطرح شده، به گذشته و ذخائر پیشین نیز نگاهی مبسوط خواهیم داشت و به بازپژوهی و بازبایی گذشته ها و داشته های بزرگان و پیشینیان از علما و متفکرین همراه با حفظ استقلال فکری خواهیم پرداخت.

بدان امید که خوانندگان و علاقه مندان، طرح مقالات و تحلیل های رسیده را نظرات نشریه بپندارند و انتشار آنها را تنها به جهت اطلاع رسانی و تئور افکار و ارتقاء سطح کیفی داشته های خود ارزیابی کنند، اولین شماره صغیر را در محضر داوری و قضاوت شما قرار می دهیم و منتظر نظرات صائب و راهبردی شما هستیم و آرزو مندیم باز هم در این رابطه با شما حرف بزنیم.

در جستجوی فقه امروز

گزارشی از نظریات و زندگی

آیه الله العظمی صانعی (قسمت اول)

میثم محمدی

آنچه در پی می آید متن کامل گزارشی است که سالها پیش در روزنامه همشهری به چاپ رسید و با توجه به استقبالی که از آن طی سالیان گذشته شد ما را بر آن داشت که یک بار دیگر به چاپ آن اقدام نماییم. اینک قسمت اول این گزارش را با هم دنبال می کنیم.

جمعه، اعضای دفتر و جوانانی که در بیت به فعالیت می پردازند، به لهجه خاصی تکلم می کنند در بعضی اوقات و برای پاره ای گفته ها، این لهجه محلی که به بخشی از شهر قدیمی اصفهان مربوط است به کلی نامفهوم می شود.

پیر مردان مهمان پذیر نیز شامل همین قاعده می شوند در آندرونی که دارای چند اتاق مخصوص پذیرایی از مهمانان ویژه است، آیه الله العظمی صانعی مشغول دیدار با میهمان ها است. او ظاهری ساده و چهره ای جذاب و نگاهی نافذ دارد و اگر کسی او را شناسد نمی تواند تشخیص دهد که یک مرجع دینی است، دفعه اول که از روبه روی حضرت آیه الله، عبور کردم با تکان دادن دستی، با صدای بلند به من سلام کرد، در حالی که هرگز مرا نمی شناخت.

او در رساله توضیح المسائل خود به بیان اعتقادات دینی، شاعر و مناسک دینی و

(ن والقلم وما یسطرون)

این جمله قسمتی از سوره قلم است که بر سردر خانه یکی از مراجع تقلید شیعه، آیه الله العظمی صانعی حک شده است در دفتر و بیت آیه الله شلوغی و ازدحام جالب توجهی به چشم می آید نمونه ای از هر نوع تفکر و هرگونه قشری از جامعه قم و یا دیگر شهرهای ایران، اینجا گرد هم

آیه الله العظمی صانعی در سن ۲۲ سالگی به مرحله اجتهاد رسید که این خود به نوعی نشان از قدرت علمی و هوش سرشار وی دارد. سپس در ۱۳۵۴ در حالی که ۲۸ سال داشت تدریس خارج را با کتاب زکات در مدرسه حقانی آغاز کرد. این نقطه شروع تدریس علمی فقه شیعی برای مجتهدی بود که در آینده به بالاترین درجه علمی مذهب اسلامی می رسید این امر تا به امروز تداوم یافته و حاصل ۲۵ سال تدریس و تحصیل و تلاش در فهم معانی دین اسلام و به خصوص شعبه فقهی آن، احکام دینی جدید و نوینی است که آیه الله العظمی صانعی را به عنوان مرجع دینی در موضع نوگرایانه قرار می دهد

گوشه ای از اخلاقیات دینی پرداخته است که نمودش را در احکام امر به معروف و نهی از منکر، حکم متعه و برپایی نماز جمعه و شرایط مرجعیت می تواند دید.

گزارش یک زندگی

آیه الله العظمی صانعی از شاگردان امام خمینی رهبر فقید انقلاب اسلامی ایران است، او در سال ۱۳۱۶ در قریه ینگ آباد جرقویه از دهات اطراف شهر اصفهان به دنیا آمد. جد بزرگ او مرحوم حاج ملا یوسف از عالمان زمان خود به شمار می رفت وی در فلسفه از شاگردان میرزا جهانگیرخان قشقایی و در فقه از تربیت شدگان میرزا حبیب الله رشتی بود. از کارهای قابل توجه جد بزرگ آیه الله العظمی صانعی، ترویج و اشاعه حرکت میرزای شیرازی در مسئله انقلاب تنباکو بود.

آیه الله العظمی صانعی، در ۹ سالگی به حوزه اصفهان وارد شد و در ۱۵ سالگی برای ادامه تحصیل به قم آمد، هوش و ذکاوت وی در آن دوران نیز قابل تشخیص بود، چنانکه در امتحانات سطوح عالی حوزه در ۱۳۳۴ ش رتبه نخست را به دست آورد و مورد تشویق حضرت آیه الله العظمی بروجردی مرجع دینی بزرگ شیعیان قرار گرفت.

پس از آن آیه الله العظمی صانعی که در آن زمان طلبه دینی بسیار جوانی بود، آرام آرام به سوی امام خمینی گرایش یافت او از سال ۱۳۳۴ تا ۱۳۴۲ که رهبر فقید انقلاب از ایران تبعید شد یکسره در درس و بحث های علمی و سیاسی ایشان حاضر می شد و از یاران و شاگردان وفادار او به شمار می آمد آیه الله العظمی صانعی در سن ۲۲ سالگی به مرحله اجتهاد رسید که این خود به نوعی نشان از قدرت علمی و هوش سرشار وی دارد. سپس در ۱۳۵۴ در حالی که ۲۸ سال داشت تدریس خارج را با کتاب زکات در مدرسه حقانی آغاز کرد.

تغییر قوانین تبعیض آمیز گزینه گریز ناپذیر

حامد متقی

بری زن از قیمت اموال غیر منقول شوهر یک قدم به پیش در این راستاست و قابل ستایش و البته گریز ناپذیر.

هفته های پایانی سال گذشته با خبر خوشی قرین شده بود، تغییر یکی از قوانین تبعیض آمیز و به روز کردن آن. اگر چه مختصر اعتراضاتی برانگیخت اما تعدادی به گستردگی نیمی از جمعیت کشور از آن منتفع خواهند شد. گاهی سوال هایی به فکر انسان می رسد که هیچ جوابی برای آن نمی یابد. چرا فرزند باید بیشتر از مادر خود از اموال پدر ارث ببرد، در حالی که هم جوان تر است و هم از قدرت فکری و بدنی بالاتری برخوردار است و می تواند به کاری درآمدزا که فرتوت شده و به جای اینکه تخصصی پیدا کند سال ها به کار خانه و بزرگ کردن فرزندان مشغول بوده سهم کمتری از آنچه خود در ساختن و گردآورندش شریک بوده داشته باشد؟

چرا در صورت نداشتن فرزند سه چهارم ارث، به دولت می رسد؟ چرا دولتی که از نفت و گاز تا معادن در ید اختیار اوست و از مالیات و عوارض هم که از همین مردم گرفته و می گیرد برخوردار است به جای توانمند کردن این افراد، باید چشم به اموال آنها نیز داشته باشد؟ اگر یک زن کشاورز از شوهرش زمین های بسیاری بر جای مانده باشد اما قیمت این زمین ها دندان گیر نباشد، زنی که می تواند در این زمین از طریق کشاورزی درآمدی کسب کند و حداقل شکم خود را سیر کند، تا پیش از تغییر باید با یاد زمین هایی که می توانست داشته باشد سر چهار راه به گدایی می نشست و اکنون با مختصر پولی که از بابت زمین ها گرفته، یا مجبور است کاری غیر از کشاورزی کند و یا اگر توان کار نداشت به کمیته امداد و موسسات خیریه پناه برد، تازه این در حالی است که در این روزگار نامراد، فرزندان کلاه سر مادر خود نگذارند و زمین ها را مفت از چنگش در نیاورند.

بیشتر تلاش می کردند، چه آنجا که لازم بود شانه به شانه هم کار کنند چه زمانی که لازم بود یکی خانه داری کند. در این جوامع برای برقراری امنیت بیشتر و زندگی بهتر قوانینی وضع می شد و آنجا که کهنه می شد و مقصود خود را به دست نمی آورد تعویض می شد و با آزمون و خطا بهبودی می یافت تا به هدف خود

برسد. گاه در این راه قوانینی وحشیانه و ننگین نسبت به سایرین تصویب می شد چون تجاوز به زن و بیجه لشکر مغلوب یا به بردگی گرفتن سایر انسان ها. زمان به جلو رفت اما هیچ قانون وضعی اجتماعی ثابت نماند نه در هیچ جامعه ای و نه در هیچ مذهب و اعتقادی.

در سده های اخیر هر چه به زمان حال نزدیک تری می شویم گویی قوانین انسانی تر می شود و قرار است زندگی انسانی تری داشته باشیم. گفتمان حقوق بشری توانست پس از جنگ جهانی دوم و در جهان خسته از جنگ و خشونت و تبعیض اوج بگیرد و موقعیت خود را مستحکم تر کند و برای برقراری زندگی انسانی تر در جهانی امن، قراردادهای اجتماعی را تحت تاثیر قرار دهد. از آن زمان هر چه به سمت حال می آیم این گفتمان پررنگ تر شده و همه جای این کره خاکی را کم و بیش تحت تاثیر خود قرار داده و ما را نیز بی نصیب نگذاشته. برابری حقوق زن و مرد یکی از همین خواست های بشری برای رفع تبعیض است. همین تصویب ارث

نقل آسان شد، آنجا که شکارچی بودند و از گوشت و میوه جات تغذیه می کردند، زن و مرد برای سیر کردن شکم تلاش می کردند. آنجا که کوچ نشین بودند و دامدار هر دو به یک اندازه زحمت می کشیدند. آنجا که ساکن شدند و کشاورزی پیشه کردند زنان همپای مردان شخم می زدند و کاشت و داشت و برداشت می کردند.

هنگام دفاع در برابر غارتگر، زن و مرد می جنگیدند تا زمانی که اجتماع آنان آنقدر گسترده شد که بتوانند تقسیم وظایف کنند و جنگاوری را برعهده مردان گذارند. زندگی شهرنشینی که پدید آمد تقسیم کار صورت گرفت و زنان از انجام بعضی کارها معاف شدند، چنانچه اگر تا پیش از این یک زن مجبور بود نعل اسبش را بکوبد، پس از آنکه نعل کوبی پیشه ای مردانه شد، نیاز و اصراری به انجام آن نداشت.

آداب و رسوم، اعتقادات مذهبی و وضعیت اقتصادی خانواده و جامعه در وضعیت فعالیت زنان تاثیر داشته یا در خانه به کارهای خانه مشغول بوده اند، یا نان آور خانواده بوده و یا همپای همسر مشغول کار، اما هر دو دوشادوش هم در جهت برقراری امنیت و بدست آوردن رفاه

زن گونه جانوری ناشناخته ای نیست. از شیوه پدید آمدن و زایش تا رشد و بلوغ جسمی و فکری تفاوتی با مرد ندارد. اگر مرد را انسان فرض کنیم با وجود تفاوت فیزیولوژیکی جزئی، زن نیز انسان به حساب می آید. هر دو نیز در زایش و رشد و بلوغ نسل های بعد شریکند و از روی اتفاق نقش و دشواری زن پررنگ تر است.

قرآن به عنوان کتاب مقدس مسلمانان، انسان را بدون تقسیم بندی به نرینه و مادینه برخوردار از کرامت دانسته و می گوید: «لقد کرما بنی آدم» و سخن از تبعیض جنسی در برخوردار از کرامت نیست. از پیدایش انسان تا کنون چه آن زمان که هنوز پوششی نمی شناخت و عریان بود و نیز پس از آنکه خود را پوشاند، چه آن زمان که نه آتش را می شناخت و نه فواید آن را می دانست و هم پس از کشف آن که پخته خوار شد، چه قبل از کشف آهن که ابزار کشاورزی و شکار از سنگ و چوب تهیه می شد و نیز پس از آن که فلز تحولی در زندگی انسان ایجاد کرد، چه پیش از پیدایش زبان و خط و هم پس از آن که ارتباطات شکل گرفت، چه پیش از اختراع چرخ و چه پس از آن که حمل و

برخی تصور می کنند ارث بری زن از عین اموال غیر منقول شوهر با اسلام منافات دارد. در حالی که برخی علما در گذشته چون حاج آقا رحیم ارباب و در زمان حال فقیهی چون آیت الله العظمی صانعی که از مراجع تقلید است آن را مجاز می دانند و بر آن تاکید می کنند. برخی نیز تغییر برخی قوانین تبعیض آمیز چون همین ارث بری زن از اموال غیر منقول را بر نمی تابند.

در جستجوی فقه امروز

ادامه از صفحه ۶

این نقطه شروع تدریس علمی فقه شیعی برای مجتهدی بود که در آینده به بالاترین درجه علمی مذهب اسلامی می رسید این امر تا به امروز تداوم یافته و حاصل ۲۵ سال تدریس و تحصیل و تلاش در فهم معانی دین اسلام و به خصوص شعبه فقهی آن، احکام دینی جدید و نوینی است که آیه الله العظمی صناعی را به عنوان مرجع دینی در موضع نوگرایانه قرار می دهد. پس از انقلاب ۵۷ وی به حکم امام خمینی به عضویت شورای نگهبان در آمد (۱۳۵۸/۱۲/۱) سپس در (۱۳۶۷/۱۰/۱۹) از شورای نگهبان استعفا داد و به حکم رهبر انقلاب به سمت دادستانی کل کشور برگزیده شد.

امام خمینی در سخنانی در این مورد می گویند: «حالا ما می خواهیم این رنج را به گردن آقای آقا شیخ یوسف صناعی به عنوان دادستان کل بگذاریم و معرفی کنیم به آقایان. و من آقای صناعی را مثل یک فرزند بزرگ کرده ام. آقای صناعی وقتی که سال های طولانی در مباحثاتی که ماداشتم، تشریف می آوردند. ایشان بالخصوص می آمدند با من صحبت می کردند و من حظ می بردم از معلومات ایشان. و ایشان یک نفر آدم برجسته ای در بین روحانیون است و مرد عالمی است» (صحیفه امام ج ۱۷ ص ۲۳۱). صدای جمهوری اسلامی روزهایی را به یاد دارد که پاسخ سوالات و در خواست های شرعی مردم از زبان آیه الله العظمی صناعی بیان می شد، این امر با اجازه مخصوص رهبر انقلاب و البته قاعدتا به دلیل اطمینان و اعتماد به ابعاد علمی و دانش فقهی آیه الله

العظمی صناعی انجام پذیرفته بود. آیه الله العظمی صناعی در تاریخ ۱۳۶۴/۴/۱۶ از دادستانی کل نیز کناره گیری کرد. پیام آیه الله خمینی نیز همچون دفعه قبل سرشار از احترام و تکریم با او بود: از رفتن آقای صناعی متأسف و متأثرم. امیدوارم ایشان در هر کجا که باشند، فرد موثری باشند. از زحمات و کوشش های ایشان تشکر و قدردانی می کنم. من ایشان را سال های طولانی است که می شناسم. او مردی عالم و متعهد و فعال است» (همان ج ۱۹، ص ۳۰۹). از دیگر مسئولیت های ایشان، نماینده رهبر انقلاب در شورای عالی بازسازی مناطق جنگی و عضویت در اولین دوره مجلس خبرگان رهبری به عنوان نماینده مردم تهران بایش از ۲ میلیون رای می باشد.

گزارش یک جامعه

جامعه لایه لایه امروز ایران با تغییرات شدید اجتماعی فرهنگی روبه رو است و در تلاطم عمیق و رخت بر بستن نسل های سنتی است امروز نسلی از ایران اکثریت جمعیت را دارد که یا انقلاب ایران در سال ۵۷ را ندیده و یا درک نکرده. این نسل در زمان جنگ ۸ ساله ایران و عراق در سنین کودکی و یا نوجوانی بوده و قدرت تشریح و یا تحلیل آن شرایط را به ندرت در اختیار دارد.

جدیترین و مهمترین بحثی که در مورد نیازهای اصلی این لایه عظیم اجتماعی ایرانی، امروز نقل محافل است، تامین فکری و فرهنگی و پشتوانه سازی اصولی و تاریخی است البته این امر به شرطی

امکان پذیر است که نسلی که سخن از آن رفت با اصولی بیگانه و مهجور روبه رو نباشد و فرهنگ پیش ساخته را تحویل نگیرد تا بعد در ابعاد پذیرش و حل و فصل آن به چالش دیگری فرو افتد. در این میان بحث دین و جایگاه تفکر و فهم دینی و چگونگی پذیرش مذهب با کارکردهای به ظاهر سنتی اش، مقوله دیگری است، در ایران بالاترین مرجع و منبع حل و فصل منازعات دینی در احکام و مسائل فقهی و سنتی مراجع مذهبی شمرده می شوند.

البته در ابعاد تاریخی و فلسفی و... اندیشمندان و فلاسفه و متفکران اسلامی صاحب نظرند، در میان مراجع دینی رسم بر این است که قسمتی از پایان درس خارج خود را به مسائل سیاسی روز و یا ابعاد اجتماعی و نظریات اقتصادی کلی، اختصاص می دهند و مواردی را در این خصوص یاد آور می شوند. اما این امر در احکام فقهی و به اصطلاح فتوهای مذهبی مراجع ایرانی دخل چندانی نیافته است. به این معنا، مراجع زندگی مجتهدانه دویاره ای داشته اند.

۱. پاره مربوط به احکام و فتاوی مذهبی در فقه شیعی.
۲. بخشی مربوط به مسائل روزانه اجتماعی و عمومی. این دو محور همواره در کنار هم مانده اند و هرگز در هم نیامیخته اند به عبارت دیگر مراجع دینی نخواستند اند با نظر به خواست عامانه مردمی و یا طبقه متوسط و یا سیاستمداران و روشنفکران جامعه در خصوص احکام دینی تجدید نظر بنمایند و در احکام و دستورات فقهی خللی وارد سازند.

تغییر قوانین تبعیض آمیز گزینه گریز ناپذیر

ادامه از صفحه ۷

برخی تصور می کنند ارث بری زن از عین اموال غیر منقول شوهر با اسلام منافات دارد. در حالی که برخی علما در گذشته چون حاج آقا رحیم ارباب و در زمان حال فقهی چون آیت الله العظمی صناعی که مرجع تقلید است آن را مجاز می داند و بر آن تاکید می کند. برخی نیز تغییر برخی قوانین تبعیض آمیز چون همین ارث بری زن از اموال غیر منقول را باعث به خطر افتادن اسلام می دانند. آنها نمی دانند همه آنها که از اصلاح چنین قوانینی منتفع می شوند نه تنها از پنهان کردن دین خود ابایی نخواهند داشت بلکه خود مروج آن می شوند.

جدای از آنکه ارث بردن زن کشاورز از زمینی که سال ها روی آن زحمت کشیده و یا زن شهری از زمین خانه ای که سال ها در آن ساکن بوده و پس از فروش این استعداد را دارد که به طرفه العینی قیمتش چند برابر شود در حالی که ارزش پول کاهش می یابد و می تواند او را در حالی که تامین اجتماعی مناسبی ندارد از نیازمند و سربار شدن در خانواده و جامعه نجات دهد. با ارث بردن اینان، اسلام به خطر نمی افتد. اسلام با گسترش سرسام آور دروغ است که به خطر می افتد و کیمیا شدن راستی و راستگویی. امروزه با گسترش تعداد افراد

تحصیل کرده، گسترش وسایل ارتباطی و گسترش سفر و تبادلات فرهنگی، دنیا تبدیل به دهکده ای جهانی شده. در این دهکده چه خودخواسته و چه ناخواسته با شرایط زندگی دیگر انسان ها در سایر کشورها آشنا می شویم و ناخودآگاه دست به مقایسه می زنیم و اگر در این مقایسه مغلوبه شویم نه تنها چیزی برای تاثیرگذاری بر روی سایر فرهنگ ها نداریم بلکه به شدت از ظواهر فرهنگ آنها تاثیر خواهیم پذیرفت. به طور مثال زن ایرانی اگر ببیند در کشوری دیگر زنان حقوقی برابر با مردان دارند و به آنان تبعیضی روا نمی شود، حجاب را

عامل این تبعیض ها تصور می کند و آن را به غلط یگانه عامل عقب ماندگی خود می خواند. آنچه مسلم است شرایط زمانه، برابری زنان و مردان را طلب می کند و قوانینی را که بوی تبعیض و نابرابری را بدهد، نمی پذیرد. مقاومت در برابر این تغییرات چند صباحی ممکن است اما در عوض تنها بدبینی می آفریند و به لجبازی ها دامن می زند. به نظر حقیر آنان که در جهت رفع تبعیض ها و زندگی انسانی تری در جامعه می کوشند نام نیکی از خود باقی خواهند گذاشت، اگر چه در کوتاه مدت دیده نشوند.

بازنگری مفهوم ربا در اسلام

دکتر نیکو گلرین

مفهوم ربا در اسلام، از موضوعات قابل توجهی است که نویسنده محترم آنرا از زوایای مختلف مورد بررسی و تحلیل قرار داده است. بخش انفورماتیک دفتر با جستجو در دنیای اینترنت به بازتاب آن پرداخته و این مقاله را در اختیار نشریه قرار داده است تا علاقه مندان به مطالعه این مبحث آنرا از نظر بگذرانند.

است، منسوخ نمود و اعطای تسهیلات بانکی را تحت ۱۴ عقد اسلامی (مضاربه، مزارعه، مساقات، مشارکت و غیره) مجاز نمود. متعاقب آن آموزش

بانکداری اسلامی به کارکنان بانک‌ها که تا آن زمان تنها با عملیات بانکی متعارف آشنایی داشتند آغاز شد و کماکان ادامه دارد. مروری بر ربع قرن کارکرد بانکداری اسلامی در ایران به وضوح روشن می‌کند که تمرکز عقود اسلامی در بانک‌های کشور در یکی دو عقد مثل مضاربه و فروش اقساطی، حاصل تمایل و گرایش نظام بانکی به عقودی است که با بانکداری متعارف مناسبت و قربت بیشتری دارند.

سوم: وجود و بروز مسایل مستحدثه‌ای که مختص اقتصاد مدرن است نیاز به احکام تازه فقهی را اجتناب‌ناپذیر کرده است و لذا نوآوری فقهایی که دغدغه همگامی با شرایط زمان و مکان را دارند باید با اقبال صاحب‌نظران مواجه شود. پاسخ به پرسش‌های بنیادین بانکداری و اقتصاد مدرن توسط فقهایی که خطر طرح نظریات جدید و مخاطره

بدعت‌گذاری را به جان می‌خرند، امید کارشناسان را برای دریافت اندیشه‌های تازه از درون فقه سنتی و خروج از بن بست‌هایی را که تنها به مدد اجتهاد قابل شکستن است، افزایش می‌دهد. مسایلی نظیر این که آیا جبران کاهش ارزش پول در نتیجه تورم به لحاظ شرعی مجاز است یا خیر هیچگاه توسط مجتهدین طراز اول پاسخ روشن نگرفته است. در اقتصادی که تورم وجود دارد، پرداخت بهره به میزان نرخ تورم به سپرده‌های بانکی به آن معناست که هیچ چیز اضافی به سپرده‌گذار داده نمی‌شود.

پیچیدگی عقود اسلامی برای کارکنان بانک‌ها در حدی است که ربع قرن پس از اجرای بانکداری اسلامی در ایران مقامات بانکی کشور نسبت به تفهیم این عقود برای مشتریان بانک‌ها اظهار تردید کرده‌اند. بالاترین مقام بانکی کشور ماه گذشته، در همین خصوص می‌گوید: «مفاهیم عقود اسلامی در بانک‌ها برای سپرده‌گذاران درست تبیین نمی‌شود» و از کلیه بانک‌ها خواسته است که کارکنان بانک‌ها، مفاهیم وکالت یا عقود اسلامی را به طور

مطابق این فتوا، چنان چه فردی برای سرمایه‌گذاری و کسب و کار از دیگری پولی قرض کند و شرط شود که زیاده بر وجهی که گرفته، به او باز پس دهد، ربا خواری نکرده است. قبول عمومی این فتوا، بانکداری اسلامی را از پیچ و خم عقودی که برای رفع شبهه ربا در نظام بانکی کشور متداول و اجرا شده رها خواهد کرد

روشن برای مشتریان توضیح دهند. دوم: نقطه کانونی اقتصاد اسلامی، بانکداری بدون ربا است. به همین سبب، یکی از نخستین اقداماتی که در جهت اسلامی‌سازی اقتصاد کشور صورت گرفت، تصویب قانون بانکداری بدون ربا و اجرای آن از ابتدای سال ۱۳۶۱ در کشور بود. مطابق احکام اسلام، ربا (یا بهره از پیش تعیین شده) حرام است. در متابعت از این احکام، قانون بانکداری بدون ربا کلیه عملیات بانکی را که در آن بهره از پیش تعیین شده مبنای جبران هزینه سرمایه

انتشار جزوه کوچک و تازه ای تحت عنوان «ربای تولیدی» حاوی نظرات آیت الله یوسف صانعی در خصوص موارد اطلاق ربا، بلاشک نقطه

عطفی در مباحثات مربوط به مفهوم ربا در اسلام و راهگشای بسیاری از مرادوات وام‌گیرنده و وام‌دهنده و لاجرم مناسبات نظام بانکی کشور است. مشارالیه در این جزوه مدعی شده‌اند که «ربای استنتاجی و تولیدی حرام نیست و آن چه در دین مبین اسلام تحریم شده، ربا استهلاکی است که ناظر به مواردی است که فرد برای رفع نیاز زندگیش قرض گرفته باشد». مطابق این فتوا، چنان چه فردی برای سرمایه‌گذاری و کسب و کار از دیگری

پولی قرض کند و شرط شود که زیاده بر وجهی که گرفته، به او باز پس دهد، ربا خواری نکرده است. قبول عمومی این فتوا، بانکداری اسلامی را از پیچ و خم عقودی که برای رفع شبهه ربا در نظام بانکی کشور متداول و اجرا شده رها خواهد کرد و تسهیلات بانکی به دو گروه عمده قرض

الحسنه^۱ برای رفع نیازهای ضروری و سایر تسهیلات^۲ برای رفع نیاز سرمایه‌گذاری‌ها و کسب و کار قابل تلیخیص است.

اول: خلط مبحثی که از ابتدای تصویب قانون بانکداری بدون ربا در خصوص مفهوم ربا، بهره و سود وجود داشته و دارد کماکان یکی از معضلات نظام بانکی کشور باقی مانده است. مردم یا مشتریان بانک‌ها که جای خوددارند، کارکنان نظام بانکی کشور نیز پس از قریب ربع قرن از اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا، کماکان در هزار توی این مفاهیم در مانده‌اند.

کودکان از مجازات معاف هستند
س: همه ادیان الهی و نیز مکاتب حقوقی، اطفال را همانند بزرگسالان مشمول مجازات ندانسته‌اند. بدین ترتیب به کودکان فرصتی برای درک موهبت زندگی، برخورداری از تربیت و شناخت مصالح و مفاسد اعطا شده است. بر همین اساس امروز عرف جهانی اعمال مجازات به ویژه سخت‌ترین مجازات‌ها یعنی اعدام را نسبت به افراد زیر سن ۱۸ سال مردود و ناپسند می‌داند و قوانین اکثر کشورها و نظر بسیاری از کارشناسان ایرانی نیز بر این عرف صحه گذاشته‌اند. هنگامی که قرآن کریم حتی نسبت به کسی که مرتکب قتل عمد شده ما را به عفو و بخشایش دعوت میکند، بی تردید اسلام با اعطای موهبت حیات به افراد زیر ۱۸ سال که هنوز زندگی و خوبیها و بدیهای آن را درک نکرده‌اند، موافق است. با توجه به این که حفظ دماء از مهمترین امور مورد تأکید ادیان الهی و عقل است و نیز با عنایت به این نکته که ایران عرف جهانی مذکور را با امضای «کنوانسیون حقوق کودک» به درستی تأیید نموده، ما اکیداً خواستار متوقف ساختن صدور حکم اعدام و اجرای آن در مورد افرادی که زیر ۱۸ سال مرتکب بزه میشوند، و اصلاح قوانین موجود در این جهت هستیم.

ج: از نظر اسلام در جرم‌های تعزیری میتوان کودکان و صباپا را که هنوز به رشد فکری نرسیده‌اند، از مجازات‌های مقرر شرعیه معاف دانست، لیکن از مجازات‌هایی که جنبه تربیتی و مانع از فاسد شدن آنها میباشد معاف نمی‌باشند. بناءً علی هذا میتوان از نظر قانونی برای آنها که سنشان به هیجده سال نرسیده، مجازات‌هایی که در آنها به گونه ای که از نظر جامعه و توده مردم مؤثر در منع و جلوگیری از آنها باشد در نظر گرفت و با این شیوه می‌توان موافقت کنوانسیون حقوق کودکان را ملحوظ داشته و مورد عنایت و توجه قرار داد. این بود حکم مجازات‌های تعزیری؛ اما نسبت به مجازات اعدام که در حدود آمده، می‌توان از جهت قانونی حسب نظر محقق قمی^۱ و یا با توجه به آیین دادرسی آنها، به جای آنها مجازات‌های تعزیری دیگری که در آنها رعایت جنبه‌های تربیتی و بازدارندگی شده باشد، در نظر گرفت. و اما نسبت به مسئله قصاص که مقابله به مثل است، بحث دیگری است که به طور تفصیل در نامه پیوست ذکر گردیده است.

حاکمیت دینی؛ آزادی، عدالت و امنیت

حجت الاسلام و المسلمین هادی غفاری در مراسم سالروز ولادت پیامبر اسلام (صلی الله علیه وآله)

در دفتر حضرت آیت الله العظمی صانعی (مدظله)

دفتر مرجع متفکر شیعه در شهرستانها به مناسبت های مختلف تلاش می کنند تا به مقاوم سازی رابطه بین مردم و نهاد مرجعیت بپردازند و هر از گاهی با دعوت از شخصیتها و پژوهشگران حوزه و دانشگاه راز ماندگاری اندیشه شیعه را پاس بدارند. دفتر نمایندگی مرجع عالیقدر عالم تشیع حضرت آیت الله العظمی شیخ یوسف صانعی در شیراز و در روز تولد پیامبر اسلام (صلی الله علیه وآله) میزبان انبوه جمعیت شرکت کننده در مراسم جشن سالروز ولادت خاتم الانبیا بود. در این مراسم حجت الاسلام و المسلمین شیخ هادی غفاری سخنرانی مبسوطی پیرامون ابعاد حکومت دینی ایراد کرد. آنچه در پی می آید گزارش کوتاهی از این سخنرانی است که ارائه می شود.

غفاری در این مراسم ضمن اشاره به وظایف حکومت اسلامی که پیامبر آن را پایه ریزی کرد، گفت: یکی از اصلی ترین وظایف حاکمیت دینی، تأمین آرامش اقتصادی مردم است؛ چرا که جامعه دینی باید معاش سالم داشته باشد.

پیوند نبوت و امامت

غفاری ضمن اشاره به تقارن میلاد مسعود پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) و امام صادق (علیه السلام) گفت: پیوند نبوت و امامت که به برکت این روز مبارک رقم می خورد، اتفاق بسیار مهم و قابل توجهی خواهد بود. تبلیغ نبوت بدون اندیشه امام صادق (علیه السلام) امکان پذیر نیست.

وی ادامه داد: پیامبر در راه خود پس از بعثت گام های بلندی را برداشت و پس از مبعوث شدن دو صحنه کاملاً متمایز در رهبری اجتماعی و سیاسی از خود نشان داد.

فردسازی و کادر سازی

غفاری عنوان کرد: صحنه اولی که از شخصیت پیامبر پس از بعثت مشاهده می کنیم، شامل ده سال ابتدای پیامبری ایشان می شود که در این دوران پیامبر به فرد سازی یا به قول امروزی، کادر سازی مشغول بود.

در طول این ده سال پیامبر اسلام فعالیت بسیار زیبا و ظرفیتی را انجام داد که در این مدت بزرگترین هدف پیامبر (صلی الله علیه وآله) حفظ و حفاظت از نیروها بود.

غفاری ضمن تشریح برخی فعالیت های پنهانی حضرت محمد (صلی الله علیه وآله) در ۳ سال ابتدای بعثت گفت: ایشان ۳ سال به صورت کاملاً بسته و تشکیلاتی فعالیت کرد اما وقتی فشار زیاد شد، دستور گریز و مهاجرت به حبشه صادر شد.

سجده در برابر هیچ کس

وی در تشریح رفتارهای مهاجرین به حبشه بیان داشت: مهاجرین به حبشه به شدت بر اعتقادات خود پافشاری کردند و این اندیشه ها را همراه خود به نزد

نچاشنی بردند. در مقابل نچاشنی سجده نکردند و دلیل این رفتار خود را چنین عنوان کردند: ما در مقابل پیامبر هم سجده نمی کنیم.

غفاری تاکید کرد: دوران ۱۰ سال ابتدایی رسالت پیامبر (صلی الله علیه وآله) دوران سختی بود که با شلاق و زور و شکنجه پشت سر گذاشته شد. رفتارهایی که برای عوام قابل درک نیست. چرا که فرد باید ضربه چوب، چماق و باتوم را تجربه کند تا بتواند شکنجه ها را درک نماید.

تشکیل حکومت دینی

شیخ هادی غفاری در بخش دیگری از سخنان خود به تشریح صحنه دومی که از شخصیت پیامبر (صلی الله علیه وآله) پس از رسالت تجربه شده است پرداخت. و گفت: دومین صفحه و صحنه ای که از پیامبر (صلی الله علیه وآله) در دوران رسالت مشاهده می کنیم حضور ایشان به عنوان رهبر حکومت و جامعه اسلامی است. در این دوره پیامبر نیاز به تشکیل

حکومت اسلامی را به خوبی نشان داد. چرا که یک اندیشه مترقی جز از راه ایجاد حاکمیت مترقی نتیجه نمی دهد.

غفاری افزود: اندیشه های مترقی جز از راه حکومت های مترقی همه گیر و جهانی نمی شود. در واقع در یک محیط عادی می توان افراد را تربیت کرد اما این حاکمیت ملی مترقی است که می تواند ملت را به سوی اندیشه های برتر تربیت کند.

بر خورد با جوانان و دانشجویان

غفاری به تشریح رفتار حکومت اسلامی در مقابل اقشار مختلف جامعه پرداخت و گفت: وقتی رفتار پیامبر (صلی الله علیه وآله) به عنوان اولین بنیان گذار حکومت اسلامی را بالای های مختلف جامعه مشاهده می کنیم می توان در دنیای امروزی رفتار حکومت ها را با اقشار مختلف جامعه به دقت بررسی کرد. به طور مثال می توان برخورد حکومت با جوانان، برخورد حکومت با مخالفان، برخورد حکومت

با دانشجویان. برخورد حکومت با مساله قومیت را به عنوان یک رساله دکترا مورد تحقیق قرار داد.

سعی دارند بعد فقهی امام مطرح نشود. شیخ هادی غفاری در ادامه به تشریح دیدگاه های امام (قدس سره) در این رابطه پرداخت و عنوان کرد: در عین حال رفتار پیامبر (صلی الله علیه وآله) را در اندیشه های امام مشاهده می کنیم اما رقبای ما سعی دارند تا بعد فقهی اندیشه امام مطرح نشود. به اعتقاد علما و بر اساس فتوای بزرگان فلسفه سیاسی، تمام احکام الهی تشکیل حکومت دینی است؛ چرا که دین بدون حکومت به درد قفسه ها می خورد.

اندیشه سیاسی می میرد

غفاری اظهار داشت: یک اندیشه سیاسی اگر در فردی بماند و یا در کتابی نوشته شود، به مرگ محکوم است اما صاحبان اندیشه سیاسی بلافاصله تشکیل حزب می دهند و اینجاست که اندیشمندان دینی ما نیز باید به بعد سیاسی توجه داشته باشند. ما باید باور داشته باشیم نماز ما، روزه ما، پیامبر ما و حج ما حکومتی است. حتی وقتی در نهج البلاغه دقت می کنیم، کاملاً مشخص است نامه های حضرت علی (علیه السلام) دقیقاً از موضع حکومت است.

به اعتقاد غفاری، دین جز از راه حکومت دین باقی نمی ماند. وی در این رابطه گفت: تمام تلاش امام سجاد (علیه السلام) پس از واقعه عاشورا هم همین بود. چرا که پس از عاشورا بنی امیه سعی داشت تا ریشه های باقی مانده از حکومت دینی را نابود کند اما تلاش امام سجاد (علیه السلام) در راه حفظ حکومت اسلامی برای بقای دین بود. همان تلاشی که امام صادق (علیه السلام) و امام موسی کاظم (علیه السلام) نیز به خرج دادند تا مجموعه از هم پاشیده شده را دوباره در کنار یکدیگر جمع کنند.

حقوق شهروندی

وی در بخش دیگری از سخنان خود

گفت: حکومت دینی ۴ وظیفه اصلی دارد که اولین آن فراهم آوردن حقوق شهروندی است. در حکومت اسلامی هر فرقه یا هر اندیشه ای که در کشور و مملکت اسلامی زندگی می کند و شمشیر علیه اسلام نکشیده است، حق شهروندی در نظام اسلامی و برخوردار از حقوق شهروندی دارد. در دارالسلام تک تک افراد، بدون تبعیض در کنار یکدیگر زندگی می کنند و ما اگر در دنیا سربلند باشیم، ناشی از حقوق اسلامی خواهد بود.

امنیت کامل، حق شهروندان

اولین حق شهروندان بر حکومت اسلامی، برخوردار از امنیت کامل است، همان طور که علی (علیه السلام) وقتی در کوچه های کوفه خلخال از پای دختر یهودی باز کردند، فرمود: اگر مسلمانی از این اتفاق دق کند، حق دارد. در حکومت اسلامی که علی (علیه السلام) خلیفه آن بود، نامه ای به والی اهواز نوشته می شود و در آن تاکید می گردد که هر زندانی حق دارد دوبار در هر روز به هواخوری برود، چرا که آفتاب از آن همه از جمله مخالفان ما نیز خواهد بود، ولی آن کسی که گرانفروشی می کند، نباید آفتاب ببیند، چرا که بر اقتصاد مردم ضرر و زیان وارد کرده است. حکومت دینی باید این چنین حساس باشد نه این که مردم صبح که از خواب بیدار می شوند، امنیت اقتصادی نداشته

باشند و باگرانی رویه رو باشند. مردم را با شلاق می زنیم
آیت الله غفاری در ادامه به تشریح رفتار حکومت در قبال مردم پرداخت و اذعان کرد: ما عادت کرده ایم مردم را با شلاق می زنیم ولی مدیرانمان را نمی زنیم. این رفتار در حالی صورت می

اقتصادی مردم باشد. آزادی پس از بیان نیست
وی تاکید کرد: در دنیای امروز، آزادی بیان وجود دارد اما خبری از آزادی پس از بیان نیست. در حالی که در حکومت اسلامی، مردم باید امنیت اجتماعی داشته باشد.

جامعه بدون عدالت

جامعه بدون عدالت دینی را برای چه می خواهیم؟ اگر عدالت نباشد همه ارزش ها تحت الشعاع قرار می گیرد. علاقه ما به دین دقیقاً در محور عدالت پدیدار می شود، بنابر این عدالت قضایی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی باید در حکومت دینی وجود داشته باشد. حاکمیت دینی موظف است آرامش اقتصادی مردم را تامین کند تا

گیرد که علی (علیه السلام) در نامه ای به والی اهواز که قسمتی از بیت المال را برای نزدیکان خود خرج کرده بود، با لحن تند در رابطه با این رفتار به او هشدار می داد.

غفاری تاکید کرد: وقتی الگوی رفتاری مادر حکومت داری، حضرت علی (علیه السلام) است، باید امنیت مردم تامین شود. در واقع حکومت اسلامی باید تضمین کننده امنیت سیاسی، امنیتی و

جامعه دارای معاش سالم باشد. نباید اقتصاد جامعه اسلامی به پول دیگران متکی باشد که با بالا و پایین رفتن نرخ ارز، اقتصاد دچار تزلزل شود.

با شعار نمی توان کاری کرد

شیخ هادی غفاری ادامه داد: با شعار نمی توان کاری را پیش برد. با شعار نمی توان جامعه را اداره کرد. بنابر این باید تحول بنیادین در جامعه به وجود آورد. در دوران حکومت علی (علیه السلام) هیچ کس در کوفه نبود، مگر این که در ناز و نعمت زندگی می کرد. در دوران حکومت علی (علیه السلام) بی خانه و بی مسکن معنا نداشت. پایین ترین قشر اجتماعی سفره اش پر از نان بود و همه مردم سایه بان مناسب داشتند. در آن زمان همه مردم توانایی استفاده از آب را داشتند. در حالی که علی (علیه السلام) در نهج البلاغه عنوان می کند حق مردم بر من چنین است که آرامش اقتصادی، مسکن شما و پیشرفت شما را فراهم کنم، ولی متاسفانه امروز به ما یاد داده اند که حاکمان بر مردم حق دارند.

آموزش انسانی و دینی پس از بقیه وظایف

غفاری آموزش دینی و انسانی را چهارمین وظیفه اصلی حکومت دانست و گفت: در واقع آموزش از نظر اهمیت، جزو چهارمین دسته از وظایف حکومت قرار می گیرد و قبل از آن بقیه موارد در اولویت هستند.

بازنگری مفهوم رب ادرا اسلام

ادامه از صفحه ۹

می کند. کارشناسان پولی و مالی کشور باید طرح این بحث را به فال نیک بگیرند. مقبولیت عمومی نظر فقهی آیت الله صناعی راه نجات نظام بانکی کشور از هزارتوی عقود پیچیده است که هزینه های اداری و اجرایی وام ها را بالا برده است. مطابق این نظر فقهی، تسهیلات بانکی تنها به دو گروه "قرض الحسنه"، یعنی وام بدون بهره برای موارد ضروری، و "تسهیلات سرمایه گذاری"، یعنی وام هایی که برای تولید و کسب و کار اخذ می شوند و بهره توافق شده در مورد آن ها مشمول حکم رب نیست، قابل تفکیک اند. شایسته است که مقامات پولی و مالی کشور نظرسایر فقهایی را که در مسند قانونگذاری نشسته اند، در خصوص این حکم فقهی جو یا شوند. مقبولیت عمومی و قانونی شدن این حکم فقهی راه نجات نظام بانکی از هزینه های اداری و اجرایی عقود و نیز سیال شدن اعطای تسهیلات و شفافیت مرادوات وام دهنده و وام گیرنده است.

تازه آیت الله صناعی به ظاهر گامی فراتر از جبران کاهش ارزش پول در نتیجه تورم است. مشارالیه در خصوص بهره وام های تولیدی اظهار داشته اند که "مشهور فقیهان به اطلاق و عموم روایات و آیات استناد کرده و ربای تولیدی را هم تحریم کرده اند. ولی مدعی ما این است که این قسم، حرام نیست".
چهارم: نظام بانکی کشور که از ربع قرن گذشته، درگیر اجرای عقود اسلامی بوده، اکنون به خوبی می داند که اجرای پاره ای از عقود، علاوه بر پیچیدگی های مفهومی و اداری، هزینه های سرمایه را به شدت بالا می برد. اختلاف نظرهایی که اخیراً در خصوص حاشیه های سود بانکی میان مجلس و نظام بانکی بروز و ظهور نموده، توضیحی جز هزینه های سنگین وکالت و ثبت و ضبط عقود ندارد. بحث مشروعیت ربای استتاجی که آیت الله صناعی جسارت طرح آن را داشته است نظام بانکی را از کلاف پیچیده عقود رها

زیرا پرداخت بهره به میزان تورم موجود در جامعه، تنها قدرت خرید (ارزش واقعی) سپرده را حفظ می کند، پرداخت بهره به نرخ کمتر از نرخ تورم عملاً سپرده گذار را متضرر می کند. اطلاق "مُثلی بودن" بر پول که برخی از فقها بر آن مهر تایید زده اند، بدان معناست که سپرده گذار یا وام دهنده تنها می تواند مدعی ارزش صوری یا اسمی سپرده یا وام خود باشد، حتی اگر به دلیل تورم بخش عمده ای از قدرت خرید آن را از دست داده باشد. همچنین، دریافت بهره از وام گیرندگان به میزانی کمتر از نرخ تورم، عملاً به نفع وام گیرنده تمام می شود و ادعای ربوی بودن وام های تولیدی و تجاری در این حالت، مورد تردید جدی است. قانون مربوط به تعدیل میزان مهریه زنان با شاخص تورم که هم اکنون در کشور جاری است با همین استدلال از تصویب گذشته است. اما، نظرات

پایگاه اطلاع رسانی دفتر حضرت آیت الله العظمی صانعی

مدظله العالی

علیرضا رضایی

این پایگاه اطلاع رسانی در نیمه دوم سال ۱۳۷۹ به منظور نشر آثار مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی صانعی در شبکه جهانی اینترنت، افتتاح گردید. از اهداف اولیه تأسیس این پایگاه اطلاع رسانی، استفاده از اینترنت برای نشر آثار معظم له و دسترسی آسان به آنها برای ایرانیان و مسلمانان خارج از کشور بوده است. از دیگر هدف های

بدست می آورد که به شرح ذیل است:
منوی زندگینامه
در این منو کاربر می تواند زندگینامه، عکس ها و فیلمی که مربوط به زندگی حضرت آیت الله العظمی صانعی است را با استفاده از گزینه های موجود در آن مشاهده کند.
منوی کتاب

از اهداف اولیه تأسیس این پایگاه اطلاع رسانی، استفاده از اینترنت برای نشر آثار معظم له و دسترسی آسان به آنها برای ایرانیان و مسلمانان خارج از کشور بوده است. از دیگر هدف های تأسیس این پایگاه ایجاد مرکزی برای پاسخگویی سریع و آسان به سؤالات شرعی مقلدان ایشان و مسلمانان ایران و سایر نقاط جهان بوده است. اکنون بعد از گذشت بیش از چندین سال از تأسیس این پایگاه کثرت سؤالات ارسالی از سوی کاربران اینترنت (مقلدان ایشان) نشان از استقبال آنان، از

تأسیس این پایگاه ایجاد مرکزی برای پاسخگویی سریع و آسان به سؤالات شرعی مقلدان ایشان و مسلمانان ایران و سایر نقاط جهان بوده است. اکنون بعد از گذشت بیش از چندین سال از تأسیس این پایگاه کثرت سؤالات ارسالی از سوی کاربران اینترنت (مقلدان ایشان) نشان از استقبال آنان، از

این پل ارتباطی می باشد. لذا به منظور ایجاد ارتباط و اطلاع رسانی بهتر، این سایت در چهار زبان طراحی گردیده است تا سایر مسلمانان در کشورهای دیگر هم بتوانند از مطالب این پایگاه استفاده کنند. مطالبی که در این پایگاه اطلاع رسانی مورد استفاده کاربران اینترنت قرار می گیرد عبارت اند از:
زندگینامه حضرت آیت الله العظمی صانعی، کتب، مصاحبه ها و بیانیه های معظم له که در ذیل به ارائه توضیحاتی در مورد آنها می پردازیم.

در ابتدای ورود به پایگاه ضمن خوش آمد گویی، امکان انتخاب زبان مربوط قرار دارد که کاربران با توجه به زبان انتخابی می توانند از این پایگاه استفاده کنند.

هم اکنون این پایگاه به چهار زبان فارسی، عربی، انگلیسی، اردو مشغول فعالیت است.

با ورود به صفحه اول و انتخاب زبان فارسی، کاربر قابلیت دسترسی به منوها و عناوین جدید موجود در پایگاه را

را برای دفتر معظم له ارسال کنند، تا جواب سؤال شرعی آنها پس از پاسخگویی برایشان ارسال گردد. در قسمت استفتائات جدید، استفتائات و بخشی از نظریات جدید فقهی معظم له که از محضر ایشان سؤال شده، قرار داده شده است.

یکی دیگر از امکانات دیگر این بخش اختصاص فضای مخصوص برای کاربران است. کاربران با پر کردن فرم و عضو شدن در این بخش، دارای یک صندوق شخصی استفتائات می شوند که از طریق آن می توانند به طور مستقیم استفتائات خود را ارسال و جواب های خود را از طریق صفحه مربوط به خودشان دریافت کنند.

منوی بیانیه ها و دیدارها

این منو شامل دو زیر مجموعه دیدارهای ایشان می باشد که گزینه دیدارها، خود به دو بخش ملاقات با شخصیت های داخلی و خارجی و مصاحبه با خبرنگاران تقسیم گردیده است.

منوی دفتر

این بخش شامل دو قسمت باعناوین (درباره دفتر) و درخواست ملاقات می باشد که با استفاده از گزینه اخیر علاقه مندان که بخواهند دیدار حضوری با معظم له داشته باشند می توانند از دفتر، تقاضای وقت ملاقات نمایند و در گزینه دیگر اطلاعاتی درباره دفاتر شهرهای دیگر که شامل آدرس و شماره تلفن هاست، وجود دارد. امیدواریم که این سعی و تلاش ما بتواند رضایت شما عزیزان را فراهم آورد و رجای واثق داریم که این کار با پیشنهادات و انتقادات کاربران محترم برای ما بسیار آسان تر خواهد شد.

www.saanei.org

saanei@saanei.org

istifta@saanei.org

webmaster@saanei.org

info@saanei.org

الف: واحد پاسخگویی و استخاره
از واحدهای مورد توجه که برای مقلدین و علاقه مندان به مرجعیت شیعه، از اهمیت خاصی برخوردار است بخش پاسخ گوئی به مسائل شرعی و گروه استخاره است که به معرفی آن می پردازیم.

۱- در این گروه ۷ نفر فعالیت می کنند که مسئولیت آنها پاسخگویی به مسائل شرعی، انجام دادن استخاره و محاسبه خمسی و راهنمایی مراجعین محترم می باشد.

۲- شروع کار این گروه صبح ها از ساعت ۹ تا اذان ظهر و بعد از ظهرها از ساعت ۵ تا اذان مغرب می باشد.

۳- طبق گزارش مسئول مخابرات دفتر بطور میانگین در روز ۴۰۰ تلفن به شماره های دفتر زده می شود که طبعاً باید بنحو احسن توسط این گروه پاسخ داده شود.

۴- فعالیت دیگر این گروه پاسخگویی به سؤال های خمسی است که از طریق پست یا ایمیل دریافت می شود.

ب: واحد پشتیبانی اداری

یکی از بخشهای فعال دفتر پشتیبانی اداری است که با تشخیص مسئول آن، کتابها و هدایای مختلفی به کتابخانه ها، شخصیتها و مبلغین اختصاص می یابد. آنچه در ذیل به آن اشاره می شود گزارش مختصری از عملکرد این واحد در ابتدای سال ۱۳۸۸ می باشد.

- ۱- قرآن ۵۰ جلد - ۲- مفاتیح ۳۰ جلد
- ۳- عروه الوثقی ۵ دوره
- ۴- تحریر الوسیله ۸ جلد
- ۵- رساله علمیه ۱۵۵ جلد
- ۶- احکام بانوان ۲۵۰ جلد
- ۷- احکام نوجوانان ۲۹۰ جلد
- ۸- احکام پزشکی ۶۰ جلد
- ۹- مناسک حج ۱۲ جلد
- ۱۰- احکام عمره مفرده ۳۵۰ جلد
- ۱۱- شهادت زن در اسلام ۳۵ جلد
- ۱۲- نگاهی کوتاه به زندگی مرجع عالیقدر تقلید ۱۷۰ جلد
- ۱۳- همراه با آفتاب ۲۷ جلد
- ۱۴- چکیده اندیشه ها ۱۹۰ جلد
- ۱۵- دوره کامل فقه و زندگی ۶۰ دوره
- ۱۶- حدیث زندگی ۱۷ جلد
- ۱۷- عقل و عاطفه در نهضت عاشورا ۳۶۰ جلد
- ۱۸- کتاب طلاق و قصاص ۳۰ جلد
- ۱۹- ۵۵۰۰ راز ماندگاری ۲۱ عدد
- ۲۰- ۵۵۰۰ زندگینامه آقا ۳۲ عدد
- ۲۱- عکس آقا ۷۸ عدد

شماره حساب ها، ایمیل ها و آدرس دفاتر حضرت آیه الله العظمی صانعی در شهرستان ها

گرگان، خیابان امام رضا، کوچه ۸
(کوچه کلانتری)
تلفن: ۰۱۷۱-۲۲۳۳۲۶۰ - ۲۲۳۳۲۷۰
نمبر: ۲۲۳۳۲۸۰
ایمیل: saanei.gorgan@yahoo.com

تبریز- میدان دانش سرا-خیابان
دانش سرا
کوچه حاج عبدالعظیم
تلفن: ۰۴۱۱-۵۲۶۴۶۲۶

خرم آباد- خیابان شهید
مطهری (ره) - کوچه دکتر حسین
فاطمی (انتقال خون) پلاک ۳۵
تلفن: ۰۳۲۱۷۰۳۹۰ ت ۳۲۱۷۰۴۰ -
۰۳۲۱۷۰۳۹۰ - ۰۶۶۱
ایمیل: sydshahrocki@yahoo.com

ساری، بلوار طالقانی (بخش ۸)،
نبش خیابان شهبانی - ساختمان
حافظ - طبقه دوم
تلفن: ۰۱۵۱-۳۱۱۸۱۸۰ - ۳۱۱۸۱۷۰
نمبر: ۳۱۱۸۱۹۰

شیراز- شاه چراغ (ع) - بلوار شهید آیه الله دستغیب
کدپستی: ۷۱۳۹۸-۶۳۹۸۵
تلفن: ۰۷۱۱-۲۲۲۲۹۴۴ - ۲۲۴۳۴۹۸ - ۲۲۴۳۳۳۴
نمبر: ۰۷۱۱ - ۲۲۲۶۷۰۰
ایمیل: saanei.jonoob@yahoo.com

اصفهان-خیابان عبدالرزاق - کوچه شهید بنی
لوحی - کوچه شهید پورعبانان - پلاک ۳۵
تلفن: ۰۴۴۸۷۶۶۲ - ۴۴۸۷۶۶۱ - ۴۴۸۷۶۶۰
نمبر: ۴۴۶۳۳۹۱
ایمیل: saanei_esfahan@yahoo.com

کرمان- میدان شهداء (مشتاق) اول
خیابان ۱۷ شهریور مقابل بازار شهرداری
تلفن: ۰۲۲۳۳۲۳۵۷ - ۲۲۳۳۳۵۶ - ۲۲۳۳۹۱۴۳
نمبر: ۰۳۴۱ - ۲۲۲۱۲۷۴
ایمیل: fatahi1345@gmail.com

تهران- خیابان کارگر جنوبی - بین
جمهوری و آذربایجان - کوچه
کامیاب - پلاک ۱۷
تلفن: ۰۶۶۵۶۴۰۰۱ - ۰۶۶۵۶۴۰۰۰ -
۰۶۶۵۶۴۰۰۲ - ۰۶۶۵۶۴۰۰۳ - ۰۶۶۵۶۴۰۰۴
نمبر: ۰۶۶۵۶۴۰۰۵
ایمیل: saanei.tehran@yahoo.com

مشهد- خیابان آزادی - کوچه
بینادل - پلاک ۱۶
تلفن: ۰۲۲۲۲۲۷۷ - ۲۲۵۱۱۵۲
نمبر: ۰۵۱۱ - ۲۲۲۲۵۷۷
ایمیل:
noroozi_1334@yahoo.com

اراک- خیابان ادب جو - مقابل
مدرسه آیه الله طالقانی - پلاک
- ۸۸۷۷
تلفن: ۰۸۶۱-۲۲۷۳۳۰۰ - ۲۲۷۲۲۰۰
ایمیل: a.as_h@yahoo.com

یزد - میدان شهید دکتر بهشتی - ابتدا خیابان
فرخی - کوچه گل
تلفن: ۰۳۵۱-۶۲۷۰۸۳۸ - ۶۲۷۰۸۳۷ - ۶۲۷۰۸۳۶
نمبر: ۶۲۷۰۸۳۹

شماره حسابها جهت واریز وجوهات شرعیه
صاحب حساب: حضرت آیه الله العظمی یوسف صانعی
شماره حساب سپهر - بانک صادرات
۰۱۰۲۳۷۴۷۵۵۰۰۴
بانک ملی - خیابان شهدا قم - شعبه ۲۷۰۸ - حساب جاری ۱۲۵۵۵
شماره حساب سیبا
۰۱۰۱۹۰۷۶۲۱۰۰۱
شماره حساب بانک ملی - جهت واریز کارت به کارت
۰۳۷۹۹۱۰۳۹۰۳۲۶۰۶
شماره حساب ارزی
بانک ملی ایران - شعبه قم - کد ۲۷۰۱ - شماره حساب ۲۲۲۰۰۲۷۰
شماره حسابها جهت واریز کفارات - مظالم - صدقات
صاحب حساب: دفتر حضرت آیه الله العظمی یوسف صانعی
بانک ملی - خیابان شهداء قم - شعبه ۲۷۰۸ - جاری ۱۳۴۷۰
کفاره هر مُد طعام ۵۰۰ تومان (سال ۱۳۸۷)
فطریه ۱۲۰۰ تومان
شماره حسابها جهت واریز عبادات (نماز و روزه)
صاحب حساب: دفتر حضرت آیه الله العظمی یوسف صانعی
بانک ملی - خیابان شهداء قم - شعبه ۲۷۰۸ - جاری ۱۴۰۵۰
(یکسال نماز ۳۰۰۰۰۰ تومان یکماه روزه ۲۰۰۰۰۰ تومان سال ۱۳۸۷)
یک ختم قرآن ۷۰۰۰۰ تومان
حج تمتع: ۲/۲۰۰/۰۰۰ تومان
پاسخگویی به مسائل حج
حجت الاسلام والمسلمین احمدی - ۰۹۱۲۲۵۱۰۰۰۷
امور ارتباطات و ملاقات
حجت الاسلام والمسلمین سعیدی - ۰۹۱۲۱۵۱۰۳۲۶ - ۷۷۴۸۴۹۱
لطفا پیشنهادات و نظرات خود را برای بهتر شدن ارائه خدمات
به مدیریت سایت ارسال نمایند.
پاسخ به سوالات شرعی
ارتباط با ما: istifta@saanei.org

کتابهایی که طی شش ماه از طرف دفتر به صورت حضوری، به افراد داده شده است

ردیف	نام کتاب	تعداد
۹	مناسک حج	۱۱۰۰ جلد
۱۰	احکام پزشکی	۲۹۰۰ جلد
۱۱	زندگینامه	۷۰۰۰ جلد
۱۲	cd زندگینامه	۹۸۰۰ عدد
۱۳	فقه و زندگی	۳۰۰۰ دوره کامل
۱۴	چکیده اندیشه ها	۶۷۰۰ جلد
۱۵	عقل و عاطفه در نهضت عاشورا	۵۳۰۰ جلد
۱۶	هدایه الناسکین	۵۰۰ جلد
۱۷	مصایح الاحکام	۳۰۰ جلد

ردیف	نام کتاب	تعداد
۱	رساله توضیح المسائل	۹۰۰ جلد
۲	مجمع المسائل (دوره سه جلدی)	۱۸۰۰ جلد
۳	احکام بانوان	۱۱۰۰ جلد
۴	نوجوانان	۱۲۸۰۰ جلد
۵	منتخب الاحکام	۸۰۰ جلد
۶	شهادت زن	۴۱۰۰ جلد
۷	حاشیه بر عروه	۵۰۰ جلد
۸	استفتائات قضایی (دوره دو جلدی)	۶۰۰ جلد

لزوم رفع اشکال تبعیض علیه زنان

(قسمت اول)

محمد مشفق *

Mohamad.moshfeghi@yahoo.com

توجه به ویژگی های زمان و مکان در انتقال احکام فقهی به قوانین موضوعه از اهمیت بسیاری برخوردار است و بی پروایی به این مهم می تواند اثرات ناگواری را در سیستم قضایی و در پی آن امنیت روانی جامعه و در نهایت اقتدار حاکمیت بر جای گذارد زیرا ایجاد شکاف بیش از حد میان تفکر حاکم بر جامعه و نیازهای روز آن با قوانین و مقررات جاری، منجر به بی اعتباری نظام حقوقی و در نتیجه بی نظمی در

سطح جامعه (به دلیل قوانینی که افراد اعتقادی به اجرای آنها ندارند) می شود. واضح است که قوانین را نمی توان یک سری نسخه های از پیش تعیین شده و قابل اجرا در تمام زمان ها و مکان ها دانست زیرا همان گونه که جامعه و روابط موجود در آن و همچنین نیازهای افراد (در کل و تک به تک) پویا بوده و همواره در حال

تغییر هستند، قوانین حاکم بر این گونه روابط و نیازها نیز باید متغیر باشند. برای مثال قوانین مربوط به عبور و مرور در جامعه بی که وسیله نقلیه فقط محدود به اسب و گاری است، با جامعه بی که در آن وسایل نقلیه به انواع خودرو، هواپیما... ارتقا یافته قطعاً متفاوت خواهد بود. و در صورتی که قوانین موجود در این زمینه ثابت بماند، چاره بی جز قانون شکنی، ناامنی یا احیاناً پیدا کردن راه های جنبی برای خروج از بن بست است که به دلیل ناهماهنگی قوانین با شرایط موجود ایجاد شده برای افراد جامعه باقی نمی ماند. هر چند مثال فوق از مصادیق بارز تغییرات روابط و نیازهای اجتماعی

اشاره؛ با رای مجلس، زنان در صورت دارا بودن فرزند از یک هشتم از قیمت اموال منقول و یک هشتم از اموال غیر منقول ارث می برند. نمایندگان در جلسه علنی دیروز به منظور تامین نظر شورای نگهبان، طرح اصلاح موادی از قانون مدنی درباره سهم الارث زنان از همسران متوفی خود را بررسی و اصلاح کردند. نمایندگان با اصلاح ماده ۹۴۶ قانون مدنی مصوب سال ۱۳۰۷ مقرر کردند زوج از تمام اموال زوجه ارث ببرد و زوجه در صورت فرزنددار بودن زوج، یک هشتم از عین اموال منقول و یک هشتم از قیمت اموال غیر منقول اعم از عرصه و اعیان ارث می برد. در صورتی که زوج هیچ فرزندی نداشته باشد، سهم زوجه یک چهارم از کلیه اموال به تصویب فوق است. اصلاح قانون ارث و همین طور برابری دیه زن و مرد تحولی در حقوق زنان محسوب می شود که مقاله زیر با توجه به مصوبه جدید و از این دید تحول در حقوق زنان را مورد بررسی قرار می دهد. ناگفته روشن است که در مباحث اینچینی که مسائل شرعی نیز در آن دخیل است، باید فتاوی مراجع تقلید در نظر گرفته و رعایت شود.

است، لیکن کمی دقت در روابط افراد، روش زندگی، وسایل مورد استفاده انسان ها، و از همه مهم تر بینش آنها نسبت به جهان هستی، نشان از دگرگونی های اساسی در کلیت جامعه بشری دارد. گاه پیش می آید برخی افراد این گونه تغییرات را صرفاً در شکل و ظاهر زندگی انسان ها قلمداد کرده و اساس روابط افراد و نیز هدف ایشان از زندگی را همواره در طول زندگی بشریت یکسان می پندارند. یا گروهی دیگر با این استدلال که احکام اجتماعی فقهی توسط خداوند و برای تمام زمان ها وضع شده، این تحولات را مخصوص جوامع غربی دانسته و

تلاش برای مطابقت قوانین و نظام حقوقی دینی را با نیازهای روز جامعه به نوعی بدعت می دانند. در پاسخ به این گونه نظرات باید گفت اصولاً وضع قوانین حقوقی ثابت و غیر قابل تغییر در هیچ جامعه بی توسط افراد عادی امکان پذیر نیست زیرا با توجه به اینکه ایجاد قوانین حقوقی ارتباط مستقیمی با هنجارهای اجتماعی، نیازهای جامعه و نیز ساختار روابط افراد در جامعه دارد و این موارد در طول تاریخ همواره در حال رشد و تحول هستند. امکان قرار دادن قانونی جامع برای تمامی شرایط عملاً مقدور نیست. در این رابطه با توجه به اجتناب ناپذیر بودن تغییرات

هنجاری و تفاوت در نیازهای بشر از زمانی به زمان دیگر، اختصاص آنها به ناحیه جغرافیایی یا فرهنگ خاصی جز به دلیل بی اعتنایی یا بی اطلاعی از تاریخ تکامل جوامع انسانی نمی تواند باشد زیرا پیشرفت های علمی، افزایش اطلاعات و سطح آگاهی انسان ها و نیز عبور از جوامع صنعتی و پس از آن جوامع متکی بر حجم گسترده مبادله اطلاعات و خدمات، هر جامعه بی که باشد در هر مرحله بی که باشد ناگزیر از ورود به مرحله بعد و گذار از مرحله قبل می سازد.

علاوه بر این باید دانست کنار گذاشتن برخی از احکام شرعی از عرصه زندگی اجتماعی به دلیل مخالفت با اصل این قوانین یا تردید در وضع این گونه احکام توسط خداوند نیست بلکه بدان جهت که این احکام برای موضوعات خاصی تعیین شده و این موضوعات امروزه تغییر شکل یا ماهیت یافته اند،

حمل کردن احکام سابق بر موضوعاتی که دیگر همان ویژگی های گذشته را ندارند، عقلایی نبوده و قطعاً مورد نظر شارع نیز نیست. برای مثال هرگاه فردی به مناسبت سفاهت از تصرف در اموالش ممنوع باشد، چون فرد سفیه موضوع حکم منع تصرف در اموال است هر زمان وصف سفاهت از او زائل شود، دیگر حکم منع تصرف در اموال بروی صادق نخواهد بود. در این مورد باید پذیرفت که شارع هنگام وضع قوانین، دو گونه متفاوت از احکام را مد نظر داشته است؛ یکی احکام شرعی عبادی و دیگری احکام شرعی حقوقی که اولی دائمی و همیشگی و

دومی بنا بر مقتضیات زمان وضع حکم ایجاد شده اند. چه اینکه احکام حقوقی فی نفسه و به طور ذاتی هدف نیست بلکه وسیله یی است جهت حفظ نظم مستقر در جامعه و ایجاد امنیت روانی و اجتماعی برای اعضای آن، بنابراین در صورتی که شارع بدون توجه به عرف آن زمان قوانین را مناسب با جامعه امروزی قرار می داد یا آنقدر آنها را کلی و شامل وضع می کرد که هم در آن زمان و هم در زمان حال و آینده دقیقاً قابل اجرا می بود، نقض غرض کرده و قادر به تامین امنیت جامعه آن زمان نمی شد. لذا به ناچار قوانین حقوقی را مطابق با عرف و هنجارهای زمان وضع احکام قرار داده است. هر چند در بحث تطبیق قواعد و احکام فقهی با نیازهای روز دنیای مدرن تمام قوانین را باید مد نظر داشت و در این زمینه هیچ عرصه یی را از نقد و بررسی گریزی نیست ولی مساله حقوق زنان و ضرورت رفع فوری کلیه تبعیضات حقوقی علیه ایشان در عرصه های حقوق فردی- اجتماعی از اهم واجبات است زیرا زنان نیمی از اعضای جامعه را تشکیل می دهند و اعمال نابرابری های جنسیتی علیه ایشان نه تنها منجر به انزجار از نابرابری و در نتیجه تهدید روانی آنها می شود بلکه به علت عدم تعادل در جامعه و بروز ناهنجاری های اجتماعی بالاخص در روابط زوجین، فروپاشی نظام خانواده و ازهم گسیختگی اجتماعی را به همراه خواهد آورد. آمار بالای طلاق آن هم در سنین پایین و پس از گذشت مدت کوتاهی از زندگی مشترک، مشکلات ناشی از عدم حق طلاق برای زنان، مهریه های بالا، افزایش جرائم خانوادگی و... مویذ این گفتار ماست.

در شرایط کنونی علاوه بر وجود نابرابری های قانونی (که به دلیل وجود قوانین تبعیض آمیز به نفع مردها یا به ضرر زنان است) در برخی از مناطق کشور شاهد اعمال انواع تبعیضات اجتماعی و فرهنگی نیز هستیم که در این گونه موارد نیاز به حمایت قانون جهت رفع این گونه نابرابری ها کاملاً واضح است. لیکن به نظر نویسنده در مرحله نخست، نیاز به نسخ قوانین تبعیض آمیز و پس از آن لزوم وضع قوانین حمایتی مطرح است. بنابراین در

این گفتار تنها به بررسی برخی از انواع تبعیضات قانونی در شرایط فعلی که مهم تر از بقیه به نظر می آمد، پرداخته شده است. هرچند بر کسی پوشیده نیست که در دنیای امروز وجود نابرابری های جنسیتی حتی در ناچیزترین موارد نیز قابل قبول نیست. از یک دیدگاه کلی تبعیضات جنسیتی در قوانین را می توان به دو دسته نابرابری های مثبت و نابرابری های

- نابرابری های مربوط به روابط خانوادگی در گذشته در جوامع کشاورزی و پیش از آن در جوامع شکارچی به دلیل تفوق و برتری نیروی یدی و توان بدنی بر قدرت تفکر و استعدادهای ذهنی و نیز به این جهت که در اکثر موارد به دلایل فیزیولوژیکی توان جسمانی مردها بیش از زن ها بود، برتری ایشان در عرصه خانوادگی و اجتماعی امری طبیعی به

با توجه به نظرات برخی فقها و نیز فتاوی ارزشمند مراجع تقلید از جمله آیت الله صانعی در حیطه فقهی و نیز عملکرد و نظرات مجمع تشخیص مصلحت نظام، آنچه در این گفتار مطرح شد نه تنها غیر شرعی نیست بلکه تلاشی است در جهت حفظ حریم دین از ضربات ناشی از ناهماهنگی و تعارض میان برخی از احکام شرعی فرعی (که اصولاً جزء ذات دین نبوده و تغییر آنها مغایرتی با اهداف دین ندارد) با ضروریات مورد نیاز جامعه.

منفی تقسیم کرد.

نابرابری های منفی که غالباً بیش از دسته دیگر، اعتراض و نگرانی زنان را به همراه داشته است، مواردی همچون تعدد زوجات، حق طلاق، ریاست خانواده، حق کار، سن مسوولیت کیفری، ارث و... را در برمی گیرد.

در مورد نابرابری های مثبت باید گفت این مورد هرچند از طرف برخی از زنان به عنوان امتیاز محسوب شده و مورد حمایت ایشان است ولی توجه دقیق به عواقب و مشکلات ناشی از این امتیاز نشان می دهد این گونه امتیازات داده شده مانند مهریه یا نفقه در مقابل حقوق گرفته شده ناچیز است و اصولاً در یک جامعه سالم نیازی به دادن و گرفتن یکسری از امتیازات جنسیتی بدون دلیل موجه نیست زیرا به جای پیچیده کردن مسائل می توان با ایجاد شرایط برابر امکان رشد و پویایی جامعه را هم برای مردان و هم برای زنان میسر ساخت. در اینجا ابتدا تبعیضات منفی را در قالب دو عنوان نابرابری های مربوط به روابط خانوادگی و نابرابری های مربوط به حقوق فردی- اجتماعی مورد بحث قرار داده و سپس به تبعیضات مثبت می پردازیم.

نظر می رسید. در این جوامع اساس روابط زوجین عموماً بر بهره مندی جنسی مردها از زن ها و در مقابل تامین زندگی ایشان و در بیشتر مواقع دریافت مهریه از طرف زن ها بوده است. لذا قوانین و مقررات تحکیم نظام خانوادگی بر همین اساس شکل گرفته بود. مقایسه میان مقررات حاکم بر روابط زن و مرد در دنیای کهن نشان دهنده این است که در اکثر مناطق جغرافیایی همین بینش حاکم بوده و قوانین مربوط به تعدد زوجات، عدم بهره مندی زنان از حق طلاق، تمکین اجباری، پرداخت مهریه و... که در نظام حقوقی اسلام آورده شده، در جوامع پیش از آن همچون سومر، بابل و حتی در میان ایرانیان که از فرهنگ و تمدن قابل توجهی برخوردار بوده اند، یافت می شود. باید در نظر داشت که شارع نیز در جامعه یی به وضع حکم پرداخته که افراد آن متعلق به همان عصر و زمان بوده اند و با توجه به اینکه اصولاً هیچ جامعه یی را نمی توان به زور متغیر ساخت، سعی در تغییر هنجارهای آن جامعه نداشته بلکه به تنظیم آنها در حیطه عرف حاکم پرداخته است. بنابراین با توجه به فراگیر بودن این گونه قوانین در عرف عام اکثر جوامع

آن زمان، این مقررات نمی توانند احکام خاص و منحصر به فردی باشند که تا زمان بی نهایت وضع شده اند. پس از انقلاب علمی و صنعتی در جهان و به دنبال آن تحولاتی که در فناوری اطلاعات در سده اخیر در جامعه بشری به وقوع پیوسته، اینک به جای نیروی ید، اندیشه و قدرت ذهن و توان افراد در استفاده از اطلاعات مبنای برتری انسان ها بر یکدیگر شده است. و می توان چنین گفت که به واقع در عصر حاضر، انسانیت انسان، در مغز وی آن هم در قسمت خودآگاه آن نهفته است و دیگر اعضای بدن تنها وسیله یی برای بقای مغز هستند. و لذا ضعف یا قوت نیروی بدنی و دیگر تفاوت های جسمانی میان افراد از جمله جنسیت و رنگ پوست نمی تواند در حقوق انسانی ایشان و فرادستی یا فرودستی افراد نسبت به یکدیگر تأثیری بگذارد همچنان که ضعف یا قوت وسیله نقلیه کارمندان یک سازمان نمی تواند مبنایی برای جایگاه ایشان در آن سازمان باشد.

امروزه می بینیم رنگین پوستان و زنان توان احراز بالاترین سمت های مدیریتی و سیاسی را در جهان دارند. بر این اساس حقوق حاکم بر روابط زوجین نیز از شمول این تحولات مستثنی نبوده و مبنای تشکیل خانواده در جهان متمدن امروزی ایجاد تفاهم و تعامل مشترک میان زن و مرد با حقوق برابر است و در این زمینه برتری مرد یا زن بر یکدیگر قابل توجیه نیست. این گونه نابرابری ها در روابط خانوادگی نه تنها موجب تضییع جبران ناپذیر حقوق زنان می شود بلکه در برخی موارد مردها را به دلیل برخورداری از امتیازات بی دلیل دچار بحران های شخصیتی و خودشیفتگی جنسیتی می سازد. در این شرایط زن ها به دلیل وجود قوانین نابرابر، یا مجبور به تحمل جبر موجود و ابتلا به افسردگی، عدم اعتماد به نفس، بیزاری از جامعه و خانواده شده یا برای نجات خود به انواع جنایات خانوادگی دست می زنند. هرچند در برخی از خانواده ها به دلیل برخورداری زن و مرد از اطلاعات و درک کافی مشکلات کمتری مشاهده می شود ولی ادامه این روند به دلیل ایجاد بحران برای جامعه در کل، هم برای مردها و هم برای زنان مضر است.

گزارش نامه داخل
دفتر ریج عالی قدس
حضرت آیت الله العظمی صانعی
سه شنبه ۱۴ اردیبهشت ۱۳۸۸ - ۲۵ ربیع الثانی ۱۴۳۰ - ۲۱ آوریل ۲۰۰۹
سال اول / شماره ۱
www.saanei.org & istifta@saanei.org

دفتر قم:

خیابان شهید محمد منتظری. کوچه هشتم. پلاک ۴

کدپستی ۳۷۱۳۷۴۴۳۶۹

تلفن: ۰۱۰ - ۷۷۴۴۰۰۹ - ۷۷۴۴۷۶۷ - ۶۲ - ۷۸۳۱۶۶۰

نمابر: ۰۲۵۱ - ۷۷۳۵۰۸۰

ایمیل: istifta@saanei.org

در اسلام روح دموکراسی، آزادی خواهی، عدالت، برابری و حقوق بشر موج می زند. اسلام برای تمام انسانها ارزش قائل است و فرقی میان مسلمان، یهودی، مسیحی، زرتشتی و ... نیست. حضرت آیت الله العظمی صانعی (مدظله العالی)

درج مقاله ها و تحلیل ها در راستای اطلاع رسانی و ارتقاء سطح فکری می باشد و دلالتی بر تایید آن نیست.

دیدار فرزندان امام (ره)

باحضرت آیت الله العظمی صانعی (مدظله العالی)

تجلیل از صبوری و مقاومت

حضرت آیت الله العظمی صانعی رسیدند. در این دیدار مرجع نواندیش شیعه ضمن توصیف مقام علمی، عرفانی و رهبری بی بدیل امام خمینی سلام الله علیه به تجلیل از شخصیت حاج آقا مصطفی و حاج احمد آقا پرداختند و از صبوری و مقاومت همسر باوفای امام تجلیل به عمل آوردند.

آن مرحومه غفران و رحمت واسعه و برای بازماندگان صبر و بردباری آرزو کردند. در پی این دیدار فرزندان مرحوم حاج سید احمد آقا خمینی به اتفاق حجت الاسلام سید حسین خمینی فرزند مرحوم حاج آقا مصطفی جهت تقدیر و تشکر از معظم له به حضور

پس از ارتحال همسر با وفای امام خمینی سلام الله علیه، حضرت آیت الله العظمی صانعی برای عرض تسلیت به بازماندگان و شرکت در مراسم یاد بود آن بانوی بزرگوار در جمع عزاداران حضور یافتند و از خدای متعال برای

گزارش یک کتاب

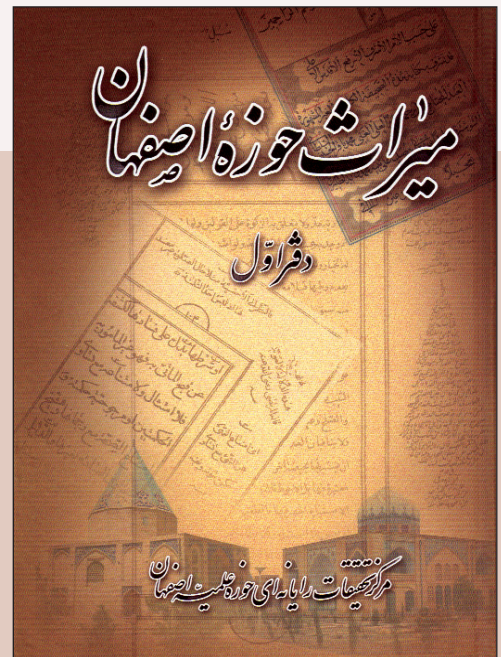
میراث حوزه اصفهان

از آن همه را با انتشار مجلدات پنج گانه میراث حوزه اصفهان به منصفه ظهور برساند. بی شک همانطور که از این مجلدات بر می آید و شما نیز به خوبی به آن واقف هستید و از عهده آن بر آمده اید، باید محققان و اندیشمندان جوان و دور اندیش و ژرف نگر سالها ممارست کنند تا بتوانند این حوزه کهن با قدمت بیش از هزارساله را با مستندات تاریخی پیوند دهند و شخصیت های سلف آن را با تتبعات و تحقیقات منحصر به فردشان به تحلیل بنشینند و به اهل علم و دانش این روزگار اهدا نمایند و در تثبیت چگونگی رشد فرهنگی اجتماعی و سیاسی تشیع گامهای موثری را بردارند. باید به شما اطلاع دهیم که مجموعه میراث حوزه اصفهان را که از محصولات آن مرکز محترم می باشد به رویت مرجع نواندیش شیعه حضرت آیت الله العظمی صانعی (مدظله العالی) رسید و معظم له ضمن مطالعه و تأمل در تحقیقات و شخصیت های محقق، برای توفیق آن مرکز دعا کردند و از اینکه شما در راستای حفظ و تثبیت فرهنگ شیعی و احیاء تراث اسلامی فعالیت می کنید آرزوی موفقیت کردند.

سلامتی و موفقیت شما را از درگاه ایزد منان خواستاریم
معاونت فرهنگی دفتر
حضرت آیت الله العظمی صانعی (مدظله)

این مجموعه در نظر دارد غبار غربت از چهره غم بار درهای گرانسنگی که هر یک در گوشه ای از گنجینه های شخصی و عمومی گذشته و عزلت گزیده، برداید و به پاس داشت فرهنگ دینی و ملی اقدام کرده است در سرآغاز این مجموعه آمده است، ثمره شیرین این فرایند دشوار و خطیر، باز سازی و باز آفرینی آثار ارزنده عالمان و اندیشمندان ... آشنا سازی نسل امروز با افکار و آراء ارجمند پیشینیان است .. مرکز تحقیقات رایانه ای تصمیم گرفت که یک دوره از این مجموعه را برای دفتر مرجع نواندیش شیعه حضرت آیت الله العظمی صانعی (مدظله العالی) ارسال نماید و ضمناً نظر معظم له را نیز در این رابطه جویا شود.

و احد فرهنگی دفتر نیز طی نامه ای خطاب به مدیرعامل این مرکز، ضمن قدردانی از فعالیت آنها آورده است: اصفهان، از چنان پایگاه و جایگاهی در ضبط و ثبت تراث اسلامی برخوردار است که اگر محققان و پژوهشگران سالیان سال هم برای احیای آن همه عظمت و شکوه اسلامی و شیعی همت نمایند، نمی توانند به آن اقیانوس بی کران علم و دانش پی ببرند. پس جای خوشوقتی است که آن مرکز محترم به این مهم توجه کرده و بنا دارد تا قطره ای

به گزارش خبرنگار صغیر، ده سال پیش مرکزی در اصفهان به نام مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه علمیه اصفهان پایی گذاری شد که در زمینه تولید نرم افزارهای علوم اسلامی و احیاء تراث دانشمندان اصفهان فعالیت می کند. این مرکز به مناسبت دهمین سال فعالیت خود اقدام به انتشار مجموعه میراث حوزه اصفهان در پنج دفتر کرده که به بررسی و تحلیل شخصیت های بزرگ و میراث کهن و ارزشمند آن دیار پرداخته است.